

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Imaginativní interpretace Bible:
Kniha Jonáš

Imaginative Biblical Interpretation:
The Book of Jonah

Diplomová práce

Vedoucí práce:

ThDr. Eva Vymětalová Hrabáková, Th.D.

Autor:

Bc. Vendula Virago

Praha 2019

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce ThDr. Evě Vymětalové Hrabákové, Th.D. za vstřícný přístup a profesionální vedení. Děkuji veškerý investovaný čas, rady a konzultace.

Vendula Virago

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Imaginativní interpretace Bible: Kniha Jonáš“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Vendula Virago

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na metodu imaginativní interpretace Bible. Na analýzu jejich mechanismů jako takových i ve spojitosti s historickými okolnostmi, které tyto mechanismy formovaly, jako například existence instituce otroctví v Americe. Následně jsou zkoumány dispozice metody Imaginativní interpretace Bible pro usnadnění uchopení textu v případě jedinců bez předchozího teologického vzdělání, i možnosti využití metody pro účely akademické práce.

Klíčová slova:

imaginativní, interpretace, evokativní, obraz, Bible

Annotation

The thesis focuses on the method of Imaginative Biblical Interpretation. To analyze its mechanisms and also analyse the historical circumstances that formed these mechanisms, such as the existence of a slavery institution in America. Subsequently, the dispositions of the Imaginative Biblical Interpretation method are explored to facilitate the grasp of the text in the case of individuals without prior theological education, as well as the possibility of using the method for academic work.

Keywords

imaginative, interpretation, evocative, image, Bible

Obsah

1. Úvod	8
2. Primární předpoklad rozjímání nad biblickým textem	10
2.1. Situace rozjímání nad biblickým textem	10
2.2. Vstup do biblického textu	10
2.3. Hermeneutika biblického textu	12
2.4. Extrémní výklady biblického textu.....	13
2.5. Mantinely výkladu biblického textu	14
3. Myšlenkové procedury	17
3.1. Hagioterapie	19
4. Imaginativní interpretace Bible.....	21
4.1. Původ metody imaginativní interpretace Bible	21
4.2. Historické pozadí metody imaginativní interpretace Bible	22
4.3. Rysy metody imaginativní interpretace Bible	23
4.4. Postup metody imaginativní interpretace Bible	24
4.5. Struktura metody imaginativní interpretace Bible.....	25
4.6. Hlavní důrazy metody imaginativní interpretace Bible	30
4.7. Způsob aplikace biblického textu na současnost	31
4.8. Využití evokativního potenciálu obrazů v řešené problematice	33
4.9. Dispozice užití metody imaginativní interpretace Bible.....	35
5. Kniha Jonáš	38
5.1. Vědecké přístupy ke knize Jonáš.....	38
5.2. Historizující přístup	39
5.3. Alegorizující přístup	39
5.4. Didaktický přístup.....	40
5.5. Hagadický přístup	40
5.6. Literární a jazykový charakter knihy Jonáš	41
5.7. Témata rozebíraná v knize Jonáš.....	42
5.8. Existující pokusy o kategorizaci témat v knize Jonáš	42
5.9. Tematické paralely s knihou Jonáš	44
6. Rozbor knihy Jonáš metodou imaginativní interpretace.....	47
6.1. Diferenciace výkladů	47
6.2. Adjustace metody pro účely bádání	47
6.3. Výklad č. 1 a 2.....	48
6.4. Výklad č. 1 – Stanislava	49

6.5. Výklad č. 2 – S. L. Sylvie	52
6.6. Výklad č. 3 – interpretace autorky práce	55
7. ZÁVĚR	61
Použitá literatura a zdroje	63
Abstrakt.....	68

1. Úvod

Cílem práce je představit a rozebrat problematiku metody imaginativní interpretace Bible, jakožto hermeneutického nástroje sloužícího k lepšímu uchopení a výkladu biblického textu, zejména v rámci privátního užití.

Klady privátního užití metody by měly být patrné na interpretacích biblické knihy Jonáš za pomoci metody imaginativní interpretace Bible, které budou předloženy. Rovněž ovšem také nebude opomenut možný přínos nástroje pro oblast biblistiky.

Za tímto účelem je věnována pozornost povaze metody, jejímu postupu a v neposlední řadě také historickému pozadí metody a jejího tvůrce v souvislosti s Afro-americkou biblickou exegezí. Dále bude rozebrána povaha stěžejního prvku imaginace neboli obrazotvornosti, jakožto významného prostředku k přenosu příběhu a podnícení empatie.

V úvodních kapitolách však budou nejdříve rozebrány aspekty osobního, neorganizovaného vztahování se k biblickému textu a rizika osobních výstředních interpretací. Toto je situace, pro kterou je právě metoda imaginativní interpretace vhodná ve smyslu provázení a korigování výkladu.

Části, obsahující jednotlivé výklady, předchází výčet základních dat o biblické knize Jonáš, která byla zvolena jako vhodný materiál pro výklad a naznačení fungování mechanismů metody imaginativní interpretace Bible. Obsah knihy Jonáš je dostatečně bohatým materiálem, který skýtá mnoho vrstev. Podrobnosti příběhu a výklad příběhu nejsou v církevně nezainteresovaném segmentu společnosti natolik zažité, aby pokus o výklad pozbýval smyslu, jako třeba v případě knihy Genesis a příběhu o stvoření a vyhnání z ráje, zároveň ovšem kniha Jonáš není zcela neznámá a nevyžaduje předchozí průpravu v oblasti starozákonní biblistiky, jako by tomu bylo například v případě úseků s předpisy knihy Leviticus.

Téma metody imaginativní interpretace Bible v pravdě není klíčovým námětem biblistiky, nicméně určitou distribuci pozornosti zasluhuje, jelikož svou povahou tvoří část kontury mezi amatérskými, potenciálně škodlivými snahami a interpretací Bible, které se ovšem nedrží žádných hranic, a mezi striktně akademickým výkladem Písma pouze v rámci úzké skupiny odborníků, který sám o sobě nemůže stačit k vyčerpávajícímu postihnutí Bible. Přívlastek „imaginativní“ je termínem, který byl uzurpován pro zakrytí řady interpretačních

paskvilů z prostředí samozvaných odborníků z oblasti duchovna, podobně jako termín „moderní umění“ může být zneužit pro zastřešení a legitimizaci braku. V odborných kruzích z těchto důvodů proklamace atributu imaginace či obrazotvornosti ve výkladu budí částečně oprávněnou nedůvěru a opovržení.

Metoda imaginativní interpretace je technikou, která se snaží vyváženě postupovat v rámci určitých mantinelů, daných kontexty, pragmatikou a zároveň neupozadovat invenci čtenáře Bible.

V práci tedy bude prostor distribuován mezi problematiku přístupu k Bibli, výkladu Bible, myšlenkových procesů, faktů ohledně metody imaginativní interpretace Bible, faktů ohledně knihy Jonáš a v poslední řadě bude také věnován prostor třem výkladům knihy Jonáš za pomoci metody imaginativní interpretace Bible, které vznikly (mimo jiné) formou rozhovorů s několika osobami, které souhlasily se zapojením se do tohoto experimentu.

V práci je poznámkový aparát vytvořen za pomoci bibliografické normy ISO 690.¹

¹ „Nová citační norma ČSN ISO 690:2011 - Bibliografické citace.“ (online), sites.google.com, 2011, cit. květen 2019, dostupné online na <https://sites.google.com/site/novaiso690/>.

2. Primární předpoklad rozjímání nad biblickým textem

Primárním předpokladem rozjímání je, ochota vytvářet výklad jako vlastní rys lidské mysli. Samotná existence literárního útvaru, nebo uměleckého díla, ještě neznámá nutnost výkladu. Je to lidská invence, která stojí za vznikem výkladu.

Tato invence není pouze plodem zvědavosti ducha, nýbrž má i biologické opodstatnění, jelikož lidský mozek je anatomicky uzpůsoben k osmyslňování jakékoliv skutečnosti a pátrání po významu.²

Každá mysl vytváří originální produkty s charakteristickými rysy, díky originálním osobním nastavením v důsledku individuálních podmínek.

Proto jsou produkty lidských myslí tak různorodé a často protichůdné, a to nejen v oblasti pochopení biblického textu.

2.1. Situace rozjímání nad biblickým textem

Situace rozjímání nad biblickým textem jsou různorodé, jako lidská zkušenost se životem. Situace, za které se jedinec obrací k biblickému textu není jen otázkou atmosféry, nýbrž zásadní otázkou náplně a směru, kterým se bude uvažování ubírat. Jinak k textu přistupuje člověk v plné vitalitě a jinak k tomu samému textovému útvaru přistupuje člověk stížený nemocí. Každý v textu pro svou situaci nachází zcela jiné významy a důrazy. Veškerá realita lidského života, tak, jak se odehrává u každého člověka jedinečným způsobem a zároveň jaksí ahistoricky, je branou k širému počtu interpretací.

Počet výkladů Bible se ještě rozmnožuje, vezmeme-li do úvahy prostředí – zda interpretace vzniká v rámci osobní potřeby jedince, v rámci duchovního uskupení, či v rámci teologie a odborných akademických kruhů.

2.2. Vstup do biblického textu

Už jsme se seznámili s tím, za jakých okolností a proč je lidský mozek na reaktivní

² KOUKOLÍK, František. *Lidský mozek: funkční systémy, normy a poruchy*. 2. vyd. Praha: Karolinum Press, 2013, s. 122.

s biblickým textem. Interpretaci ovšem předchází moment tzv. „vstupu do textu“.³ Tento termín frekventovaně užívá biblista Jiří Beneš a označuje jím situaci, „*kdy se biblický text protne se zkušeností čtenáře takovým způsobem, že čtenář může z textu čerpat.*“⁴ Čtenář se otevře a text se otevře čtenáři. Příkladem tohoto jest kategorizace a práce s žalmy německého psychologa a filozofa Ericha Fromma, který rozděluje žalmy na:

- 1) Žalmy jednoho ladění
- 2) Dynamické žalmy
- 3) Hymnické žalmy
- 4) Mesiášské žalmy⁵

Atmosféra dynamických žalmů prodělá v průběhu posloupnosti slok určitou transformaci od těžce depresivního, či negativního výchozího bodu do úlevného, či povznášejícího konce. Tyto žalmy jsou nositelem velice závažné lidské zkušenosti jejich autora, často plné zoufalství. Fromm vnímá tyto žalmy jako výrazy „boje, pohybu a aktivního procesu v osobnosti“⁶ kdy trpící, či rozkolísaný čtenář, stejně jako autor, může „přetvořit sebe sama v prožitku žalmu“.⁷

Vstup do textu se samozřejmě liší, jak jsme si již zmínili, podle okolností, při jakých příležitostech a kdo je s textem konfrontován. Obecně je možno říci, že odborník do textu vstupuje skrze metody analýzy, křesťan bez odborného vzdělání s asistencí kazatele/komunity, nebo skrze vlastní rozumové možnosti a vlastní duchovní zkušenost. Nevěřící člověk je v některých případech naplněn lehkou averzí, či despektem, když je s textem konfrontován, každopádně k biblickému textu přistupuje jako k textovému útvaru, který spadá do stejné kategorie s ostatní literaturou: narativ, poezie, napětí, příběhy známé v rámci kulturního rozhledu.

V některých případech se vstup do textu nemusí zdařit. Čtenář text vnímá, je schopen ho převyprávět, zapamatovat si ho a tlumočit dál jeho hlavní dějovou linii, avšak z textu nijak

³ VAĎURA, Petr. *Když volám, odpověz mi, Bože mé spravedlnosti!*. In: Ranní Slovo [rozhlasový pořad]. ČRo – Vltava, 26.1.2014, 07:30. 3:31.

⁴ Podle ústního sdělení Jiřího Beneše (vedoucího katedry biblistiky a judaistiky HTF UK) dne 7. března 2019.

⁵ FROMM, Erich, *Budete jako bohové: radikální interpretace Starého zákona a jeho tradice*. Praha: Lidové nakladatelství, 1993. Edice 21. s. 150-151.

⁶ FROMM, *Budete jako bohové*, s. 154.

⁷ FROMM, *Budete jako bohové*, s. 154.

nečerpá a není schopen postřehnout jakékoliv vrstvy hlubšího smyslu textu.

Pokud bychom si mohli vypomoci obrazným vyjádřením, „vstup do textu“ může vykreslovat idea domu, který stojí v ulici v místě čtenářova bydliště. Čtenář nemusí existenci domu vůbec zaznamenat a pokud ano, může to být pouze sporadicky, kdy čtenář/jedinec kolem domu každý den chodí do práce, či do školy, leč nikdy jej nenavštíví a zná pouze exteriér domu tzv. „od vidění“ (tato scéna odráží situaci, kdy jsou biblické příběhy mělce zakotveny v povědomí jedince).

Biblický text je nositelem celého počtu různých dat, např. datum o době vzniku, situaci ve společnosti, datum o utrpení, odpuštění, mluvě, jazykové skladbě, řeči, autorech a podobně. Každé z těchto dat je odhalitelné skrze různé přístupy k textu. Tato různá data v naší alegorii domu představují různé místnosti, které čtenář při vstupu do domu může a nemusí odhalit a při každé četbě s různým záměrem a nábojem buď setrvává na místě, nebo objevuje nové „místnosti“/kapacity textu. Obsáhnout celý dům, potažmo vytěžit celý text až do úplného vyčerpání, to je obtížně naplnitelný cíl i pro odborníky, ne pouze úděl samotná Bible.

2.3. Hermeneutika biblického textu

Diskuze o vstoupení do biblického textu by měla být doplněna diskuzí o otázce nesnadné přístupnosti biblického textu, jedná se o otázku hermeneutiky.

„Hermeneutika se rozvinula jako výklad starých textů, které si získaly určitou autoritu. K takovým textům máme zvláštní ambivalentní vztah: na jedné straně tušíme závažnost takových textů pro náš život a pro naši orientaci ve světě. Někdy jsme o tom dokonce již od samotného počátku přesvědčeni. Na druhé straně jim ale přesto nerozumíme, nebo rozumíme jen zčásti. Výklad se v jistém úhlu pohledu jeví jako metodická a kritická konfrontace těchto dvou stránek naší zkušenosti s vykládaným textem. To, co takové texty činí přitažlivými, tj. jejich starobylá „osvědčenost“, je zároveň jejich handicapem: Časová vzdálenost spojená s odlišností kulturní je bariérou, která brání jejich plnějším porozumění. Tak nás na jedné straně odrážejí a na druhé přitahují.“⁸ (Pokorný, 2006, s. 193-194)

⁸POKORNÝ, Petr. *Hermeneutika jako teorie porozumění*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2006. 512 s.

Současná díla jsou člověku přístupná díky současnému kulturnímu a sociálnímu rámci, který příjemce nepotřebuje vstřebávat, než se pustí do četby, nebo poslechu, jelikož se v tomto socio-kulturním rámci přirozeně již velice dobře sám orientuje. Jestliže ale autora a čtenáře od sebe dělí propast bezmála dvou tisíce let, je zapotřebí hermeneutiky.

Hermeneutika je nauka o rozumění⁹, způsobech, jak přiblížit text. Pojem pochází z řeckého slovesa „herméneuein”.¹⁰ Tento výraz souvisel s bohem Hermem, poslem bohů.¹¹ Jedná se o interpretaci textu na základě změn ve světě. Každý autor je produktem své vlastní doby a stejně tak příjemce-tedy čtenář. Proto současné texty můžeme číst bez problému bez hermeneutiky. Autor interpretace (nebo čtenář, který si přeje objasnit matoucí pasáže) se musí obeznamovat s kulturními realitami a možnými vlivy na autora textu, to přispívá k ozřejmění sdělení literárního útvaru.

2.4. Extrémní výklady biblického textu

„The Bible is like a person and if you torture it long enough you can get it to say almost anything you'd like it to say...”¹² (Francis H. Wade, 2006, min. 36:00)

Bible je jako osoba, když ji budete mučit dostatečně dlouho, přimějete ji, aby vám pověděla takřka cokoli si přejete, aby řekla.

Jak bylo již řečeno v předcházejících kapitolách, interpretace je často velice osobním a niterným „dítěm“, produktem člověka. Ve vlastních interpretacích člověk může v některých případech zakotvit do té míry, že přerostou ve světonázor a stanou se pomyslným kyslíkem, který naplní vakuum osobního kosmu a stane se nejvyšší hodnotou osoby.

Bible je, řečeno s nadsázkou, v tomto ohledu obzvláště inspirativním textem, jelikož Starý i Nový zákon je plný extrémních svědectví víry a obětování doslova všeho v cestě

⁹ POKORNÝ, *Hermeneutika*, s. 17.

¹⁰ POKORNÝ, *Hermeneutika*, s. 19.

¹¹ POKORNÝ, *Hermeneutika*, s. 19.

¹² WADE, Francis H., *Search of Noah*. In: Riddles of the Bible. [dokumentární film]. NATIONAL GEOGRAPHIC. 2008, min. 36:00. dostupné online na <https://youtu.be/y40zJ7JHANM?t=2160>, či 35:54 na <https://www.uloz.to/!6ZYobyap/biblicke-zahady-i-5-tv-rip-zkousec-h264-mp3-mp4>.

za vyznavačstvím Hospodina, či následováním Krista a na druhé straně tvoří protipól stejné množství příběhů lidí „bezbožníků“, kteří se odmítali vzdát pohodlí a jistot, a právě díky tomuto trvání na komfortu, sociálních a ekonomických jistotách se protivili Bohu, jako například v příběhu o tom, jak lid putující na poušti z Egypta lačnil po mase k jídlu .¹³

Z této perspektivy není tak složité si pro určitého jedince vyvodit z Bible určitou teorii, svérázný výklad, kterému pak po vzoru osobností ultimátního svědectví víry (tj. např. Abrahám, Mojžíš) pak podřídí svůj život a tentýž nárok klade i na své okolí. Jestliže jsou tyto osobní výklady podpořené například sny, a osobní detekcí různých „znamení“ v každodenním životě, může pak být pro takového jedince obtížné z vlastní interpretace vystoupit.

Oblíbeným, vděčným palivem konspiračních teorií, mileniálních očekávání a zběsilých vykladačských kreací jsou obecně řečeno biblické textové látky s nejasným významem, či bohaté na obrazotvornost. Nedostatek sebe-reflexe dovoluje čtenáři, aby si tato „bílá místa na mapě“, tedy v textu vyplnil prakticky čímkoliv a v dostatečně volných a tajemných formulacích ostatního textu našel potvrzení správnosti svého úsudku. Thomas Hoyt mladší, toto nebezpečí registruje a rozebírá ho při představování imaginativní interpretace Bible ve svém příspěvku v knize „*Stony the road we trod: African American biblical interpretation*”¹⁴ a jako určité bezpečnostní opatření klade důraz na přihlížení k dobovému rámci kontextů a rovněž zdržení se vytváření výtahů z textu.¹⁵

Konkrétně se nejčastěji jedná o látky prorocké, vize, či apokalyptické. Aby se bezpečně vyhnuly tomuto druhu zkreslených a potenciálně nebezpečných interpretací, odkládají některá křesťanská uskupení biblickou apokalyptickou literaturu raději stranou.¹⁶

2.5. Mantinely výkladu biblického textu

Preventivním nástrojem korekce před extrémním výkladem je obecně řečeno přítom-

¹³ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 20. (11. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2015. Ex 16 .

¹⁴ HOYT JR, Thomas. *Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition*. in CAIN HOPE FELDER (ed.), *Stony the road we trod: African American biblical interpretation*, 1991, 17-39.

¹⁵ HOYT JR, *Interpreting*. s.21-22 .

¹⁶ VAĐURA, Petr. *Výklad knihy Daniel 7. kapitola, 1. část: Danielova apokalyptika*. In: Na křesťanské vlně Plzně [rozhlasový pořad]. ČRo – Plzeň, 8. 7. 2007, 18:04. 16:50. Dostupné online na https://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskavlna/_zprava/361030 .

nost nějaké autority, která dodá kritický pohled zvenčí do osmyslněných osobních úvah jedince.

Důkaz existence a fungování tohoto mechanismu najdeme překvapivě už v samotném Starém zákoně, kdy postava proroka, či písaře korigovala a zprostředkovávala výklad Tóry. Takovouto autoritu (ovšem při výkladu snu, který byl sdělením Hospodinovy vůle) může představovat například i prorok Daniel, který jako osoba s hlubším vhledem vykládá králi Nebúkadnesarovi jeho sen, do jehož významu nemůže král Nebúkadnesar o svém vlastním úsilí proniknout.¹⁷

Stejně tak v mystické tradici výkladu Tanachu figurovala/figuruje postava učitele, či průvodce, který dohlíží na žáka, aby nedošlo naopak k přílišnému ponoření do Písma a pomyslnému „sejití z cesty“. Tato asistence je obzvláště důležitá například při výkladu pomocí gematrie, tedy metody hledání významu v Písmu díky číselným hodnotám znaků hebrejské abecedy.

*„Gershom Scholem upozorňuje, že každá mystika, nejen ta židovská, je založena na určité náboženské tradici, jejíž obrazy a symboly využívá, a rovněž na náboženské autoritě, kterou daná tradice uznává.“*¹⁸ (Benešová, 2017, s. 204)

V historii se již mnohokrát zopakoval scénář, kdy určitý jedinec rozvinul novátorskou nauku, která byla v rozporu s všeobecně rozšířenou křesťanskou doktrínou. V některých případech tyto nauky skončily v propadlišti dějin, některé se následně staly pronásledovanými herezemi. Některá tato učení stála za rozdělením církve, kolem jiných se utvořily pouze více či méně trvanlivé skupiny následovníků.

V současnosti, kdy je duchovní život každého jedince ve všech aspektech jeho soukromou záležitostí¹⁹ a je jen otázkou jeho vlastní volby, zda si jej přeje sdílet v komunitě, či nikoliv, není svérázným výkladům kladena do cesty žádná obtíž, kterou by musely překonávat.

Absence autority, sociální média a nové způsoby sdílení informací vytvořily zcela nové hřiště pro pokoutní „exegetické kutění“. Jedinec kupříkladu vstřebává pouze polovičaté,

¹⁷Bible: český ekumenický překlad. Dan 4.

¹⁸ BENEŠOVÁ, Michala. *Ve světle kabaly: Židovská mystika v polské literatuře meziválečného období*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2017. 322 s.

¹⁹ BAUMAN, Zygmunt, *Tekutá modernita*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2002, s. 15.

či nekompletní informace a v kombinaci s vlastními úsudky z nich vystaví „neprůstřelný“ kompilát,²⁰ který vyjma verbální prezentace ve svém bezprostředním okolí vystaví na sociálních sítích, či jiných platformách, kde se může rozšířit mezi nábožensky muzikální segment společnosti, který je ovšem rovněž laxní v oblasti kritického myšlení a ověřování informací.²¹

Příkladem takového počínání a zároveň legitimizace výkladu jsou biblické zmínky o přírodních katastrofách²² a válečných konfliktech, které mají předcházet soudnému dni, což je vzorec úspěšně aplikovatelný na kteroukoliv epochu lidské historie. Právě zde je viditelná důležitost faktoru reflexe a sebe-reflexe, ať už skrze přidržení se určité metodiky výkladu, skrze komunitu, nebo skrze kompetentního mentora.

²⁰HOYT JR, *Interpreting*. s.21-22.

²¹ „SUPER BLOOD WOLF MOON JANUARY 20-21 2019 END TIME BIBLICAL PROPHECY WARNING“ (online), YouTube.com, leden 2019, cit. duben 2019, dostupné online na https://www.youtube.com/watch?v=_KZOrLwdT3E.

²² „Blood Moon Jan. 20-21, 2019. 3 SuperMoons in 3 Months. A Dark Day Prophecy & A Tsunami Warning to FL“ (online), YouTube.com, prosinec 2018, cit. duben 2019, dostupné online na https://www.youtube.com/watch?v=e0_iQ2E-ryA.

3. Myšlenkové procedury

Účelem předcházejících kapitol bylo poukázat na existenci a důsledky dezorganizovaného myšlenkového úsilí při výkladu Bible. Nyní tato skutečnost může být postavena do opozice se strukturovanou mentální činností. Tato strukturovaná mentální činnost nebyla dosud paušálně v mezi-oborovém měřítku tematizována, ani kategorizována, možná pouze samostatně například v psychologii, či komunikaci, ovšem v rámci oboru-vlastní terminologie, která nám v tomto případě nedovoluje srovnávat a pozorovat podobnosti a paralely v mezi oborovém rámci. Z tohoto důvodu zde vznikla potřeba k uchýlení se k vlastní terminologii a konceptualizaci.

Žádné z těchto pojmenování, a to ani sebezpytování, uvažování, či přemýšlení, nestačí pro realitu, kterou je zde potřeba postihnout.

Předpoklad je takový, že zaobírání se strukturovanou mentální činností nás dovede k biblické exegezi, která cíleně pracuje s imaginací a obrazotvorností (imaginace zapřažená v jhu metody), nicméně tato metoda exegeze se liší zásadně právě od výše zmíněných nesystematických, nerefektovaných výsledků bezuzdného výkladu.

Onou strukturovanou mentální činností, či procedurou, se míní vědomé vyvinutí duševní námahy, které skýtá konkrétní náplň sestávající se z jednotlivých kroků, které nelze pro vlastní pohodlí vynechat, nebo upozadit. Jedná se tedy o sekvenci konkrétních mentálních úkonů, následujících určité schéma.

Náplň čili otázky imaginativní interpretace Bible jsou pevně dané a konkrétně specifikované²³ ve výše zmíněné publikaci „*Stony the road we trod: African American biblical interpretation*” autorem metody Josephem Johnsonem starším . V případě příkladů z běžného života se ovšem můžeme setkat s poněkud volnějšími koncepty, jako je technika zpětné vazby, či kritického myšlení. Kroky obou těchto myšlenkových, (či částečně verbálních) procedur nemají jedinou zdrojovou definici, ovšem stále podléhají určité organizaci a výrazně se liší od nahodilé, dezorganizované mentální činnosti. Důkazem toho můžou být nespočetné návody a postupy, jak proces kritického myšlení i zpětné vazby praktikovat. Tyto postupy se liší

²³HOYT JR, *Interpreting*. s.35 .

v počtu kroků, které jsou buď rozpracované v každém detailu ²⁴, či jsou jen sumarizací hlavního účelu kroku, nebo jsou rozdílné ve formulaci jednotlivých kroků ²⁵. Nicméně určitá výchozí situace, která vedla k užití metody, účel metody, hlavní neredukovatelná struktura a výsledný kýžený efekt figurují všude. Například publikace „*Vzpoura deprivantů: Nestvůry, nástroje, obrana*“ kritické myšlení formuluje následovně:

„Předmětem kritického myšlení je proces myšlení. Při každé úvaze je nutné zkoumat a ověřovat její předmět a cíl, druh a formulaci položené otázky, informační zdroje a fakta, způsob a kvalitu sběru informací, způsob užitého myšlení, pojmy, které úvahu umožnily, předpoklady, které jsou základem užitých pojmů, důsledky, které z užití těchto předpokladů a pojmů plynou, souřadnice (rámeček), v nichž uvažování proběhlo, i hlediska, ze kterých uvažování vycházelo.“ ²⁶
(Drtilová, Koukolík, 2011, s. 260)

Následně opisuje kroky a aspekty procesu kritického myšlení pomocí „obecných intelektuálních standardů“ ²⁷ a „myšlenkových břitev“. ²⁸ Jinou formulaci nalezneme v publikaci „*A Systematic Process for Critical Thinking*“ ²⁹ vzniklé na Floridské univerzitě, nicméně účel a důsledky jsou totožné a v obou případech je nutná disciplína, nezmařená redukci a snahami o vlastní pohodlí.

Na obecné úrovni ve světle výše uvedených skutečností, je možno říci, že myšlenkové procedury jsou techniky, které slouží ke zorientování se v mentálních spletitých, či emotivních situacích, které k řešení spíše, než rychlou akci vyžadují přemítání.

Různé typy myšlenkových procedur mají své místo v humanitních vědách, disci-

²⁴ ALLHOFF, Waltraud. *Rétorika a komunikace*. Grada Publishing as, 2008. s. 137. Dostupné online na <https://books.google.cz/books?id=WwXPuy-7zgcC&printsec=frontcover&key=AlzaSyDIPfI89JdFhWBVsMVsav-Vo6aNh057xITc#v=onepage&q=zp%C4%9Bbn%C3%A1%20vazba&f=false>.

²⁵ ŠVEC, Jakub. *Umíme druhému sdělit, co se nám v jeho chování líbí a co nelíbí (poskytujeme zpětnou vazbu): tematický okruh osobnosti a sociální výchovy Komunikace: lekce 8.4. Projekt Odyssea, 2007. s. 5*. Dostupné online na http://www.odyssea.cz/localImages/8_4.pdf.

²⁶ KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ. *Vzpoura deprivantů: nestvůry, nástroje, obrana*. Nové, přepracované vyd. (první elektronické). Praha: Galén, 2011. s. 260.

²⁷ KOUKOLÍK, DRTILOVÁ. *Vzpoura deprivantů*. s. 261.

²⁸ KOUKOLÍK, DRTILOVÁ. *Vzpoura deprivantů*. s. 263.

²⁹ „*A Systematic Process for Critical Thinking*“ University of Florida (online), <http://training.hr.ufl.edu>, cit. duben 2019. s. 2. dostupné online na http://training.hr.ufl.edu/resources/LeadershipToolkit/job_aids/SystematicProcessforCriticalThinking.pdf.

plínách a oblastech, jako pedagogika, psychologie, filozofie, komunikace a, jak již bylo řečeno výše, v každodenním životě, jak ukazují výše uvedené příklady kritického myšlení a zpětné vazby.

3.1. Hagioterapie

Bodem, ve kterém se sbíhá užitá organizovaná mentální procedura, subjektivní význam a interpretace Bible (a který nám poslouží jako následné přemostění k imaginativní interpretaci Bible a do oblasti biblistiky) je psychotherapeutická metoda s názvem Hagioterapie (pouze v intencích českého prostředí, bez návaznosti na významy tohoto termínu ve středověku, či spirituálních praktik Tomislava Ivančiče), jejíž autorem je Prokop Remeš, který Hagioterapii popisuje následovně:

„Tímto termínem označujeme formu existenciální psychoterapie, která využívá projektivní práce s biblickými texty a která se v České republice vyvinula z metod pastorační terapie a duchovního poradenství..... Po revoluci '89 byly tyto (pastorační) metody rozvíjeny v terapeutické práci ve skupinách pacientů Psychiatrické nemocnice Bohnice v Praze a posléze byly zformovány do uceleného teoretického systému.’

Nástrojem hagioterapie, jak ji provozujeme v Psychiatrické nemocnici Bohnice, jsou příběhy Bible...“ ³⁰ (<http://www.hagioterapie.cz>)

Dodatkem k této definici budiž další tvrzení autora, že Hagioterapie je otevřená tematizací transcendentna ³¹ a vychází

„z premisy všeobecné přítomnosti spirituálních struktur v lidské psychice..... Je spíše ochotou vejít do příběhu a nechat vstoupit biblické děje na scénu vlastního života.“ ³² (<http://www.hagioterapie.cz>)

³⁰ „Historie a cíle“ (online), <http://www.hagioterapie.cz> . cit. duben 2019, dostupné online na http://www.hagioterapie.cz/?page_id=254 .

³¹ „Hagioterapie“ (online), <http://www.hagioterapie.cz> . cit. duben 2019, dostupné online na <http://www.hagioterapie.cz> .

³² „Co je hagioterapie“ (online), <http://www.hagioterapie.cz> . cit. duben 2019, dostupné online na http://www.hagioterapie.cz/?page_id=11624 .

Bohužel myšlenka těchto „všeobecných spirituálních struktur“ není již dál blíže autorem definována a z toho důvodu je tato část definice ne zcela vhodná pro akademickou práci.

V nejelementárnějších rysech spočívá Hagioterapie v expozici členů terapeutické skupiny biblickému příběhu, vlastnímu vstřebání a zažití příběhu, společné strukturované diskusi o tom, jaké emoce, asociace a vzpomínky příběh v každém členu skupiny vyvolal. Otevřou se tím k rozhovoru určitá osobní témata, „*člověk má pocit, že se dívá z okna a najednou zjistí, že se dívá do zrcadla*“.³³ Dojmy a prožitky jsou následně rozebírány v rámci skupiny, vše po celou dobu koriguje terapeut, jako vedoucí skupiny.³⁴

I zde tedy, touto cestou ve spojitosti s psychoterapeutickou metodou, se nějakým způsobem protíná čtenářova zkušenost s biblickým textem a čtenář z textu čerpá. Podle autora je z praktického hlediska v určitých ohledech lepší, když je účastníkem hagioterapeutické skupiny nevěřícím, či ne tak důvěrně obeznámeným s biblickými příběhy, jelikož věřící člověk již z předchozí katecheze a setkání s příběhem „ví“, jak má biblickému narativu rozumět, což tlumí jeho autenticitu.³⁵

Prokop Remeš rozebral aspekty metody Hagioterapie v knize „Nahá žena na střeše“³⁶, kde, vzhledem k odlišnosti dispozic skupinové terapie a publikace, připojuje k hlavním postavám řady biblických příběhů skupinami nejčastěji asociované emoce a následně „jim přisuzuje“, nebo dává do paralely s nimi určité psychické diagnózy a životní situace a možnosti jejich řešení.³⁷

³³ „*I když lidé padnou podruhé nebo potřetí, vidím naději, říká „vynálezce“ hagioterapie Remeš*“ (online), [www.plus.rozhlas.cz](https://plus.rozhlas.cz/i-kdyz-lide-padnou-podruhe-nebo-potre-ti-vidim-nadeji-rika-vynalezce-hagioterapie-6519690), březen 2017, cit. duben 2019, 11:45 . dostupné online na <https://plus.rozhlas.cz/i-kdyz-lide-padnou-podruhe-nebo-potre-ti-vidim-nadeji-rika-vynalezce-hagioterapie-6519690> .

³⁴ Popis průběhu terapeutické hagioterapeutické skupiny lze nalézt: 1) Zaostřeno na církve (04.08.2013 18:10), dostupné online na <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/2939303> , nebo 2) <http://www.hagioterapie.cz/wp-content/uploads/PaSt-pr%C3%A1ce.pdf>, str 7 .

³⁵ „*I když lidé padnou podruhé*“ . 15:44 . dostupné online na <https://plus.rozhlas.cz/i-kdyz-lide-padnou-podruhe-nebo-potre-ti-vidim-nadeji-rika-vynalezce-hagioterapie-6519690> .

³⁶ REMEŠ, Prokop; HALAMOVÁ, Alena. *Nahá žena na střeše: psychoterapeutické aspekty biblických příběhů*. 2. vyd. Praha: Pompei, 2013 . s . 212 .

³⁷ Pokud se názor čtenáře na konkrétní postavu neshodne s náhledem prezentovaným v knize, náhledem vybraným z mnoha možných, tak, jako to umožňuje práce ve skupině, může to poznamenat dojem ze čtení.

4. Imaginativní interpretace Bible

Předcházející úvod do problematiky sloužil k lepšímu uchopení povahy metody imaginativní interpretace Bible. Ve svém nejužším smyslu je metoda imaginativní interpretace Bible technikou sloužící k dosažení určité hermeneutiky³⁸ biblického textu, je to sekvence určitých mentálních úkonů. Rozborem povahy metody imaginativní interpretace Bible a jejich aspektů se budeme zabývat nyní.

4.1. Původ metody imaginativní interpretace Bible

O metodě imaginativní interpretace, o klimatu i prostředí, které stálo za jejím vznikem a o jejich jednotlivých krocích pojednává již několikrát zmíněný článek Thomase Hoyta mladšího v knize „Stony the Road We Trod, African American Biblical Interpretation“.³⁹ Metoda byla údajně prvně popsána biblistou a biskupem v křesťanské metodistické episkopální církvi, Josephem Johnsonem mladším, který ji podle svých slov obdržel od svého otce.⁴⁰ V záležitosti podrobností o životě právě Josepha Johnsona staršího jsou prameny poněkud chudé, nicméně jeho syn Johnson mladší převzal odkaz svého otce a bohatě jej rozvinul. Jak je uvedeno výše, Joseph Johnson starší působil ve sboru a jak o tom svědčí jeho metoda, měl zcela osobitý způsob porozumění Bibli a uměl ji zprostředkovat široké části populace bez teologického vzdělání.⁴¹ Johnson mladší dosáhnul mnohých úspěchů. Dosáhl vysokého teologického vzdělání, byl průkopníkem a stal se prvním Afroameričanem, který byl připuštěn ke studiu, které zdárně dokončil na Vanderbilt University, která po jeho smrti zřídila Černošské kulturní centrum biskupa Josepha Johnsona k jeho památce. Rovněž také existuje Historický projekt Josepha Johnsona k uchování ústní tradice publikací.⁴²

³⁸HOYT JR, *Interpreting*. s.34 .

³⁹ HOYT JR, *Thomas. Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition*. in CAIN HOPE FELDER (ed.), *Stony the road we trod: African American biblical interpretation*, 1991, s. 17-39 .

⁴⁰HOYT JR, *Interpreting*. s.35 .

⁴¹HOYT JR, *Interpreting*. s.35 .

⁴² „*About Bishop Joseph A. Johnson, Jr.*“ (online), <http://bishopjosephjohnson.org> . cit. duben 2019, dostupné online na <http://bishopjosephjohnson.org/about/about-bishop-johnson/> .

4.2. Historické pozadí metody imaginativní interpretace Bible

Metoda imaginativní interpretace Bible není výplodem extravagantních kreačních snah postmoderní osobní spirituality, nýbrž je, podle Hoyta a Johnsona mladšího i staršího, produktem historických reálií instituce otroctví a situace části africké populace uvržené do otroctví a unesené mimo domovinu do Ameriky.

Toto pozadí, ze kterého metoda pochází je zásadní fakt, který metodu imaginativní interpretace výrazně diferencuje od jiných vykladačských přístupů. Ovšem není tomu tak z důvodů nějakých biologicky daných odlišností, či predispozic (i když v knize je autory proklamována speciální vloha lidu černé rasy pro obrazotvornost,⁴³ která je z hlediska bádání poněkud problematická, jelikož ji nelze přesvědčivě vyvrátit, ani doložit), nýbrž z důvodu prodělání určité zkušenosti, velice drastické zkušenosti, v jejíž podmínkách se zrodil velice osobitý přístup, coby nástroj, či spíše hermeneutický klíč k biblickým narativům.

Touto zkušeností je samozřejmě míněn život v otroctví, kdy byli lidé černé rasy proti jejich vůli uneseni mimo domov. Podle Hoyta nacházeli černí lidé esenci biblického příběhu ve svém vlastním, moderním životě .⁴⁴ Hoyt mluví o stejné motivaci a základní vyznavačské zkušenosti pro Židy i černochoy .⁴⁵

Než ovšem měli černoši vlastní možnost konfrontace s biblickým textem, byly jim do cesty kladeny různé překážky. Ze strachu otrokářů před tajnou organizací a revoltou lidí, které považovali za svůj majetek, jim do života kladli různé ústrky a uskřinutí, které měly za cíl znemožnit, nebo alespoň ztížit jejich komunikaci mezi sebou. Konkrétně třeba zákaz výuky čtení a psaní, jelikož schopnost zotročených lidí přečíst si Bibli by znamenala pro jejich majitele nepopiratelné riziko rozšíření myšlenek o rovnosti a svobodě. Potom složení skupin otroků, kde byli seskupeni příslušníci různých kmenů, aby je nepojila ani vzájemná řeč⁴⁶ a došlo tak k jakému si „zmatení jazyků“ a například ještě i zákaz bubnů, aby byla vytěsněna i společná tradice a komunikace hudebním rytmem.⁴⁷ Černoši byli v tristní situaci, kdy jim

⁴³HOYT JR, *Interpreting*. s.34 .

⁴⁴HOYT JR, *Interpreting*. s.25 .

⁴⁵HOYT JR, *Interpreting*. s.30 .

⁴⁶HOYT JR, *Interpreting*. s.27 .

⁴⁷HOYT JR, *Interpreting*. s.27 .

byla odebrána jejich vlastní identita Afričanů a zároveň jim ovšem nebylo dovoleno být Američany.^{48,49}

Později podle Hoyta sice došlo k výuce čtení a ke snaze o konverzi černochoů,⁵⁰ nicméně šlo pouze o další z nástrojů upevnění moci, kdy černoši byli seznámeni pouze s upraveným zněním biblického textu, který ospravedlňoval jejich stav zotročení. Bílí otrokáři tedy učili černé otroky číst Bibli, tak aby je mohli udržovat v porobě, nicméně černoši četli Bibli skrze existenciální realitu svého útlaku a srovnávali historickou realitu svého útlaku s realitou útlaku v Písmu.⁵¹ Toto ovšem není jediný aspekt, který zapříčinil vynalézavější a kreativní čtení Písma. Dalším kořenem černošské biblické interpretační tradice, a tedy i imaginativní interpretace Bible je i fakt existence vlastní orální tradice černochoů. Černí mají svoji vlastní orální tradici, přísloví, hádanky, mudrosloví předávané z generace na generaci.⁵² Toto úzce souvisí s označením „Groit“, kterým je, podle Hoyta, nazývána osoba v černošské komunitě, jejíž úkolem je držet a obnovovat tradice, osoba, si která pamatuje, je jakousi zosobněnou pamětí celé komunity a strážcem tradic.⁵³ Afričan byl přiveden do kultury, kde byla vysoce ceněná psaná literatura. To vedlo ke krystalizaci orální komunikace mezi černými v podmínkách, které nastavili bílí, jako například výše zmíněná podpora negramotnosti mezi černochoy, či záměrná mystifikace z výše zmíněných důvodů.⁵⁴

4.3. Rysy metody imaginativní interpretace Bible

Každé literární dílo je „designováno“ pro určité publikum. V souvislosti s hermeneutikou, tak, jak jsme se jí věnovali výše je tedy možno říci, že každý spis „předpokládá“ svého čtenáře.⁵⁵ Aktuální čtenář se od toho původního předpokládaného, díky časové propasti, samozřejmě liší. Má-li současný čtenář ambici přesadit se do pozice původního čtenáře

⁴⁸HOYT JR, *Interpreting*. s.27 .

⁴⁹ Termín s korektními intencemi „Afro-Američan“ očividně tou dobou jaksi ještě nebyl k dispozici, ani k úvaze.

⁵⁰HOYT JR, *Interpreting*. s.27 .

⁵¹HOYT JR, *Interpreting*. s.28 .

⁵²HOYT JR, *Interpreting*. s.26 .

⁵³HOYT JR, *Interpreting*. s.26 .

⁵⁴HOYT JR, *Interpreting*. s.26 .

⁵⁵ BENEŠ, Jiří. *Dvanáctka: úvod do studia Malých proroků*. Praha: Teologický seminář Církve adventistů sedmého dne, 2006. s. 130 .

a proniknout do textu, nástrojem, který mu k tomuto stavu může dopomoci je právě metoda imaginativní interpretace Bible.

Ačkoli metoda imaginativní interpretace Bible může sloužit jako nástroj pro akademický výstup, či mít nějaký vědecký přínos, ⁵⁶ jedná se spíše o metodu sloužící k vstupu do textu pro jednotlivce. Jedná se o metodu poskytující možnost srozumitelného výkladu pro jedince, na rozdíl od například historicko-kritického přístupu, nebo zkoumání archeologických nálezů. Tyto přístupy sice rovněž dopomáhají k odhalení různých skutečností o Písmu, nicméně výstupy těchto metod nemusejí být tak docela srozumitelné a dostupné neodborné veřejnosti. Navíc, na rozdíl právě od metody imaginativní interpretace Bible, třeba výsledky archeologického bádání neformují kázání v rámci křesťanského sboru.

Rys metody imaginativní interpretace Bible se efektivně přiblížit člověku, je vykoupen personálním charakterem výsledků, které při jejím užití vzniknou. Metoda spočívá v osobním uvážení prvků biblického textu, tudíž výsledná interpretace podléhá ryze osobním nastavením autora výkladu a zračí určitým způsobem jeho mysl.

4.4. Postup metody imaginativní interpretace Bible

Imaginativní interpretace Bible je metodou, která díky sadě určitých otázek uvolňuje potenciál obrazů v příbězích. Tyto obrazy díky tomu plně uskuteční svůj evokativní potenciál v uživatelově mysli a předají svou zvěst. Hoyt ve své knize s odkazem na Johnsonovi uvádí následující popis:

Krok 1. Připravte se s oddaností a modlitbou na své setkání s Písmem.

Krok 2. Přečtěte si celou kapitolu, ve které je text umístěn.

Krok 3. Seznamte se se všemi příběhy, které vedou k textu a s těmi, které následují.

Krok 4. Jaké byly problémy, situace účastníků příběhu?

Krok 5. Přečtěte biblické pasáže nahlas, abyste slyšeli Písmo a dovolili mu k vám promluvit.

Krok 6. Objevte v situaci lidský prvek a božský prvek.

⁵⁶HOYT JR, *Interpreting*. s.34 .

Krok 7. Podívejte se, co spisovatel viděl, cítil, co slyšel, co účastníci příběhu cítili a slyšeli.

Krok 8. Použijte svou představivost a postavte se na místo spisovatele a účastníků příběhu.

Krok 9. Předpokládejme různé role hlavních postav v příběhu a chovejte se jako byste byli přítomni, když byl příběh poprvé vyprávěn.

Krok 10. Zeptejte se sami sebe na tuto otázku: „Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu?“

Krok 11. Pak počkejte, až Bůh promluví.⁵⁷

4.5. Struktura metody imaginativní interpretace Bible

V knize je popsán původ, přesahy metody imaginativní interpretace Bible a její jednotlivé kroky. K těmto krokům však nejsou přímo poskytnuty žádné širší informace, které by napomohly k pochopení těchto jednotlivostí, ze kterých se celá metoda sestává a myšlenkový pochod autora a jeho motivy zůstávají rovněž v pozadí.

Jedenáct otázek metody imaginativní interpretace Bible je pravděpodobně možno rozdělit do čtyř kategorií, vytvořených na základě celkových důrazů zdrojového článku. Otázky z jedné kategorie mohou svými důsledky částečně přesahovat do kategorie druhé:

a) Otázky s důrazem na kontextuální rámec interpretace

Spadají sem zcela jistě kroky číslo 2 a 3, tedy: 2. Přečtěte si celou kapitolu, ve které je text umístěn. a 3. Seznamte se se všemi příběhy, které vedou k textu a s těmi, které následují.

Pointou těchto kroků je jasně kontext. Mají pevně vymezit pole, na kterém se bude následně realizovat interpretace. Tyto kroky mají sloužit jako ochranné opatření proti osobním podivným výkladům, které kladou subjektivní pocit nad kontext. Ústrojí metody totiž dokáže zpracovat i mnohem menší úseky, než je samostatná novela knihy Jonáš. Tento krok tedy také pamatuje zejména na výklad jednotlivých veršů.

⁵⁷HOYT JR, *Interpreting*. s.35 . původní znění v anglickém jazyce dostupné online na https://naaccatechumenate.myworshiptimes31.com/wp-content/uploads/sites/51/2017/06/BibleStudies_ImaginativeBiblical.pdf .

Rádus pátrání po kontextech, se těmito dvěma kroky postupně rozšiřuje od kontextů ucelené textové jednotky ke kontextům globálním⁵⁸ (v rámci celého Starého, či Nového zákona) které by měly tvořit mantinely pro následné personální snahy o výklad

Částečně do této kategorie spadají kroky 4, 5 a 6, tedy: 4. Jaké byly problémy, situace účastníků příběhu, 5. Přečtěte biblické pasáže nahlas, abyste slyšeli Písma a dovolili jim s vámi promluvit, 6. Objevte v situaci lidský prvek a božský prvek, které pravděpodobně mají upevnit a prohloubit pochopení příběhu.

b) Otázky „ohledávací“

Spadají sem zcela jistě kroky číslo 4, 5 a 6, tedy: 4. Jaké byly problémy, situace účastníků příběhu, 5. Přečtěte biblické pasáže nahlas, abyste slyšeli Písma a dovolili jim s vámi promluvit, 6. Objevte v situaci lidský prvek a božský prvek.

Tyto kroky slouží zejména k ohledání a rekapitulaci „reálií“ příběhu. Částečně už tyto kroky vedou k interpretaci, ale ne zcela, jelikož uživatel se musí stále striktně přidršet biblické zápletky a nemá volnou ruku s ní manipulovat, jeho domněnky a pocity mají tedy pouze částečný prostor. Jedná se už ovšem o interpretaci ve smyslu jeho osobního uchopení příběhu. Distribuce pozornosti na konkrétní postavy vystupující v příběhu, názor na ně a volba verbálních prostředků k jejich opsání, to už je přechod z hájemství všeobecných faktů do prostoru osobních nastavení, je to výpověď o jedinci.

Zároveň popis situace, který projde přes mluvidla působí na svého původce a spouští v něm určité děje, které rozšiřují dimenzi pochopení (viz níže).

c) Otázky s důrazy empatie

Spadají sem zcela jistě kroky číslo 7, 8, 9, 10 a 4, tedy: 7. Podívejte se, co spisovatel viděl, cítil, co účastníci příběhu cítili a slyšeli co slyšeli., 8. Použijte svou představivost a postavte se na místo spisovatele a účastníků příběhu., 9. Předpokládejme různé role hlavních postav v příběhu a chovejte se jako byste byli přítomni, když byl příběh poprvé vyprávěn., 10. Zeptejte se sami sebe na tuto otázku: „Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu?“ a 4 Jaké byly

⁵⁸HOYT JR, *Interpreting*. s.38 .

problémy, situace účastníků příběhu?

Poté, co předchozí úkony vymezily atmosféru a pole pro práci, může se na něm nyní začít odehrávat samotná interpretace jedince.

Výše uvedené otázky vedou uživatele metody k vcítění se (pomyslné přesazení sebe sama) buď do postav příběhu, autora příběhu, nebo do původních posluchačů příběhu, text se otevřel čtenáři a čtenář se otevírá textu, jelikož odpovědi vypovídají o čtenáři/uživateli metody.

Tyto otázky tedy přispívají k vstupu do textu, podle výše zmíněné definice (alespoň její první části), čili: stav kdy se biblický text protne se zkušeností čtenáře.

Částečně do této kategorie spadá i krok 5 - Přečtete biblické pasáže nahlas, abyste slyšeli Písma a dovolili jim s vámi promluvit.

Hlasité rozebírání peripetií postav je prvním krokem k empatii. Práce Dona Munroa „*Personality factors in professional ethical behaviour: Studies of empathy and narcissism*“⁵⁹ z roku 2005 zabývající se empatií cituje studii CD Batsona a kolektivu z roku 1995, kde je empatie definována jako:

„.....*perceiving the other as in need . . . (and) imagining how the other is affected by his or her situation*”⁶⁰ (Munro, 2005, s. 50)

neboli vnímání ostatních, jako těch v nouzi a představení si, jak ostatní ovlivňuje jejich situace, ve které se nacházejí.

Batson také tvrdí, že existují dvě nutné a vhodné podmínky pro vyvolání empatie a) vnímání potřeby ostatních a b) přijetí z pohledu druhé strany.⁶¹

Podobně se doporučuje zapracovat na empatii v případech jedinců, kteří trpí nějakým druhem duševní poruchy, která je v tomto ohledu handicapuje. Například lidé s narcistickou poruchou osobností postrádají určitou duševní výbavu, která by jim na úrovni mezilidských vztahů umožnila zaznamenat skutečnosti, které jedinci netrpící těmito obtížemi vnímají jako

⁵⁹ MUNRO, Don; BORE, Miles; POWIS, David. *Personality factors in professional ethical behaviour: Studies of empathy and narcissism*. Australian Journal of Psychology, 2005, 57.1: s. 49-60.

⁶⁰ MUNRO, Don; BORE, Miles; POWIS, David. *Personality*, s. 50 .

⁶¹MUNRO, Don; BORE, Miles; POWIS, David. *Personality*, s. 50 .

automaticky. V případě narcistických jedinců je tedy podle výzkumu autorů článku „*Moving Narcissus: Can Narcissists Be Empathic?*“⁶² zcela zásadní vyvinout určité speciální úsilí, jestliže chceme zajistit, že narcistický jedinec vstřebá to, co je v případě jiných automatické. Toto úsilí se může projevit třeba jako zdánlivě pouhá, nýbrž nutná a efektivní otázka „Jak by ses cítil v mojí/jejich situaci? Jak by na tebe působilo a jak by se ti líbilo, kdyby s tebou někdo jednal takhle a ty ses následně musel sám vypořádávat s takovýmto důsledkem?“⁶³

Člověk s narcistickou poruchou osobnosti totiž vnímá veškerý okolní svět prizmatem sebe a svých potřeb a je tedy naprosto slepý k potřebám druhých, pokud se nedají instrumentalizovat k naplnění potřeb vlastních.⁶⁴ Nicméně schopnost empatie se dá do jisté míry vylepšit, což platí například u zdravých osob, které vstupují do výkonu povolání vyžadující kontakt s lidmi.⁶⁵

Podobně zřejmě byl původní posluchač ústní tradice narativům přirozeně přístupný, (nebo alespoň tedy přístupnější, než je ten dnešní) jak jsme již rozebírali v předchozí části věnující se hermeneutice. A dnešní člověk se stane biblickým příběhům přístupnější díky nějakému, byť třeba malému, úsilí navíc.

Van 't Riet ve svém rozboru příběhu o Jonášovi „*A Dove to the Land of War: The Book of Jonah, Translated Word for Word and Explained*“⁶⁶ a jeho zkoumání textu knihy skrze chiastické struktury⁶⁷ poukazuje na to, že konec poslední kapitoly je záměrně nekompletní chiastickou strukturou, kdy poslední článek chybí a narušuje tak schéma provázaných odkazů, kauzalit a otázek a „odpovědí“. Van 't Riet je přesvědčen, že účelem takovéto volby a „ode-

⁶² HEPPER, Erica G.; HART, Claire M.; SEDIKIDES, Constantine. *Moving Narcissus: Can narcissists be empathic?*. Personality and Social Psychology Bulletin, 2014, 40.9: . s. 1079-1091. dostupné online na <http://www.southampton.ac.uk/~crsi/Hepper,%20Hart,%20&%20Sedikides,%202014,%20PSPB.pdf>.

⁶³ HEPPER, Erica G.; HART, Claire M.; SEDIKIDES, Constantine. *Moving Narcissus*, s. 1085.

⁶⁴ HOUBOVÁ, P., et al. *Narcistická porucha osobnosti–Diagnostika a léčba*. Psychiatrie pro praxi, 2005, 1: s. 23.

⁶⁵ BOKER, John R.; SHAPIRO, Johanna; MORRISON, Elizabeth H. *Teaching empathy to first year medical students: evaluation of an elective literature and medicine course*. Education for Health, 2004, 17.1: s. 82 . dostupné online na https://www.researchgate.net/profile/John_Boker/publication/8505219_Teaching_Empathy_to_First_Year_Medical_Students_Evaluation_of_an_Elective_Literature_and_Medicine_Course/links/09e415120ffe286421000000.pdf.

⁶⁶ VAN 'T RIET, Peter, *A Dove to the Land of War: The Book of Jonah. Translated Word for Word and Explained*. Foliant Press. 2018. s. 37. dostupné online na https://www.academia.edu/37874531/THE_LITERARY_CHARACTER_OF_THE_BOOK_OF_JONAH.

⁶⁷ VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 30- 33 .

přeni“ odpovědi čtenáři je přímé směřování otázky na čtenáře, nutící čtenáře přesadit se do popsané situace, vyvinout mentální úsilí a dojít vlastního stanoviska .⁶⁸

Popis situace biblických postav a událostí mluveným slovem a hlasitá četba mají ovšem ještě jeden důsledek a ještě jednu paralelu.

Důležitost rozdílu mezi tichou myšlenkou a tím co je nahlas vyřčené, zřejmě registruje každý na základě své osobní životní zkušenosti a netřeba tento fakt podpírat teoriemi terapeutických a psychologických metod. Rozdíl ovšem spočívá i v biologickém, řekněme až „technickém“ hledisku. Kdy o emocionální reflexi rozhoduje jiná mozková dráha, jiná oblast mozku na základě toho, zda se jedná o vnitřní myšlenkový pochod, či řeč. Svědčí o tom mimo jiné následující výsledky pacienta s poškozenými čelními laloky:

„Další vyšetřování pacienta E. V. R. narazilo na nečekanou souvislost: při předvádění fotografií, které zobrazují otřesné násilné chování a jeho důsledky, se zdravým pozorovatelům mění elektrická kožní vodivost. Násilně se chovajícím jedincům s antisociální strukturou osobnosti se při pozorování těchto fotografií elektrická kožní vodivost buď nemění vůbec, nebo se mění jen málo. Jestliže si E. V. R. fotografie pouze prohlížel, jeho elektrická kožní vodivost se rovněž neměnila. Jakmile však promluvil o tom, co je na fotografiích vidět, změnila se jeho elektrická kožní vodivost stejně jako lidem, kteří antisociální poruchou osobnosti stíženi nejsou.“⁶⁹ (Koukolík, 2011, s. 185)

d) Otázky duchovní povahy s praktickým důsledkem usebrání se

Spadají sem zcela jistě kroky 1 a 11, tedy: 1. Připravte se s oddaností a modlitbou na své setkání s Písmem a 11. Pak počkejte, až Bůh promluví. Metoda je jimi tedy jaksi „rámována“.

Tyto kroky mají samozřejmě prvořadě duchovní, vyznavačský rozměr. Pokusíme-li se v něm vidět i nějaký praktický účel, může jím být uklidnění, naladění a ukáznění mysli pro určitý úkol a nadcházející práci, aby s výklad nezvrhl do obyčejného nekorigovaného rozhovoru, či myšlenkového proudu.

Částečně sem spadají i kroky číslo 5 a 10, tedy: 5. Přečtěte biblické pasáže nahlas,

⁶⁸ VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 33- 34.

⁶⁹ KOUKOLÍK, FRANTIŠEK. *Základy kognitivní, afektivní a sociální neurovědy*. General Practitioner/Praktický Lekar, 2011, 91.7. s. 183-188.

abyste slyšeli Písmo a dovolili jim s vámi promluvit a 10. Zeptejte se sami sebe na tuto otázku: “Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu? “ je to však pouze díky jakémusi podtónu, na který zareaguje pouze věřící uživatel, jejich „edukační“ záměr však má těžiště v ostatních kategoriích.

Stylizovaně nahlédnuto série otázek, rámovaná těmi spojenými s vírou, postupuje od kontextu k empatii. Nejedná se zde ovšem o pouhý efekt katarze, jako při sledování divadla skrze vcítění a očištění, jedná se, jak již bylo řečeno výše o formování komunity a osvojování si nových vzorců chování.⁷⁰ Pokud tedy uživatel projde všemi kroky, naplní se nejen ta část definice vstupu do textu, že se biblický text protne se zkušeností čtenáře, ale rovněž se naplní i ta druhá část definice, že k tomuto protnutí zkušeností dojde takovým způsobem, že čtenář může z textu čerpat.

4.6. Hlavní důrazy metody imaginativní interpretace Bible

Tři aspekty, které Hoyt uvádí spíše jako doplňkové, pravděpodobně nejpřesvědčivěji vystihují základní myšlenky imaginativní interpretace Bible, společně s předpokladem autority Bible a jejich kontextů:⁷¹

1) Písmo bylo napsáno, aby se četlo a formovalo církve a lidi v ní, ne primárně, aby poskytovalo historická data a syrový etický systém .

2) Písmo je zde ke zvážení pro všechny, nejen pro úzkou vybranou elitu specialistů.

3) Pokud je obrazům dovoleno mluvit skrze jejich evokativní sílu, tak potom tyto obrazy mohou naplnit „sociologickou mřížku“ čtenáře, což vede k novým úžasným významům a nápadům.⁷²

Tedy se jedná kriticko-konstruktivní promluvu Bible do nové situace⁷³ díky dovolení verbálními obrazům evokovat mentální obrazy.

⁷⁰HOYT JR, *Interpreting*. s.38 .

⁷¹HOYT JR, *Interpreting*. s.33 .

⁷²HOYT JR, *Interpreting*. s.39 .

⁷³HOYT JR, *Interpreting*. s.33 .

4.7. Způsob aplikace biblického textu na současnost

Ve starozákonních i novozákonních látkách se rekapituluje tradice, uváděná do souvislosti s jiným kontextem, například antickým. Jedná se o aktualizované aplikace textu na přetrvávající problémy. Interpretování je tedy interní operací kánonu samotného.⁷⁴ Hoyt hovoří o tak zvaném „Pavlovském modelu“ který se (demonstrován v jeho knize na příklad Listu Korintským) sestává z úseku předchozí citace, uvedené do současnosti s prvkem autorových vlastních rozumových úvah.⁷⁵ Volnost k utvoření vlastního úsudku ve světle nedávných událostí, to jest, podle Hoyta Pavlova adaptivní metoda⁷⁶ a metoda imaginativní interpretace Bible nese její kvality.

V antice byla orální tradice hodnotná, nebylo neobvyklé odpovídat na otázku příběhem. Příběh konstruoval, či destrukoval světonázor. Je důležité porozumět, jak příběhy fungují mimo rámec kultur, ve kterých vznikly.⁷⁷

Tradici lze užít v kreativním smyslu pouze tehdy, figuruje-li v problematice konfrontace tradice a nové, zvláštní situace i prvek zodpovědnosti (Hoyt klade rovněž důraz i na zásluhu/dozor Boha).⁷⁸ Z faktoru zodpovědnost vyplývá i druhá metoda, jejíž pointa, podle Hoyta praví: recyklujeme-li výroky, musíme recyklovat/obnovovat i kontexty. Totiž čím specifičtější výroky ohledně problematiky v minulosti v Bibli najdeme, tím vágnější jsou pro dnešek.⁷⁹ Toto je další určitou politikou, která stojí za principy imaginativní interpretace Bible. Je pravdou, že i dříve lidi od naslouchání Božímu slovu rozptyloval každodenní život. V Bibli se nám ovšem nezachoval přesný návod, jak se s tímto, nebo jiným problémem vypořádat, nýbrž se nám v Bibli zachovalo svědectví o Božích výrocích.⁸⁰

Hoyt rovněž rozebírá otázku doslovného versus alegorického čtení textu⁸¹ (které jsme již věnovali pozornost v kapitole o přístupech a způsobech čtení biblické knihy Jonáš).

⁷⁴HOYT JR, *Interpreting*. s.19 .

⁷⁵HOYT JR, *Interpreting*. s.18 .

⁷⁶HOYT JR, *Interpreting*. s.19 .

⁷⁷HOYT JR, *Interpreting*. s.25 .

⁷⁸HOYT JR, *Interpreting*. s.19 .

⁷⁹HOYT JR, *Interpreting*. s.19 .

⁸⁰HOYT JR, *Interpreting*. s.19 .

⁸¹ HOYT JR, *Interpreting*. s. 20-21 .

Polarita doslovného přístupu, versus alegorického přístupu je paralelou obdobně protikladných veličin Historicko-kritického výkladu Bible versus imaginativního, či doslovného výkladu versus toho spirituálního.⁸² Všechny tyto možnosti jsou krajními mezemi spektra, jeho extrémů. Fundamentální, jednolitě a striktní přidržení se jedné z možností a zavržení přínosů a výsledků metody druhé, ubírá výslednému výkladu na bohatosti.⁸³ Černošská biblická hermeneutika se, podle Hoyta, učí od všech těchto metod,⁸⁴ včetně analýzy Sociálních, psychologických, ekonomických a politických faktů uváděných v Bibli a literární analýzy.⁸⁵ Přihlídnutí k plodům druhého přístupu, ať už se jedná o kterýkoliv z výše jmenovaných, je jako jakási pomyslná „špetka soli“, která obohacuje jídlo, či v tomto případě rozšiřuje pohled na zkoumanou textovou látku.⁸⁶ Z tohoto vyplývá, že pokud použijeme metodu imaginativní interpretace Bible jako nástroj pro vědecké bádání, je třeba ji doplnit i jinými badatelskými nástroji, se záměrem korekce, aby byl výsledný produkt z akademického pohledu validní, jelikož samotná metoda imaginativní interpretace Bible je metodou značně osobní a do určité míry závislejší na mentální krajině svého uživatele.

Hoyt z této situace kdy výsledky jednoho přístupu nejsou vzájemně vycentrovány výsledky metody druhé usuzuje možnost realizace tak zvaného „Proof-textového“ čtení⁸⁷ neboli selektivního výběru pasáží textu a jejich vytrhávání z kontextu tak, aby jedinec naplnil své potřeby a podložil svůj subjektivní výklad.⁸⁸

Autorita Bible, podle některých, vyplývá z otázek, které Bible vyvolává, podle Hoyta musí být vykladač Bible stejně zodpovědný jako její autoři a apoštolové.⁸⁹ Příklad, který si autor zvolil podléhá bezesporu subjektivitě, nicméně apel na disciplínu, zodpovědnost a ukázněnost uživatele Písma je oprávněný. Stejně jako požadavek prozkoumání a uvážení sociálně kulturního pozadí a kontextu interpreta.⁹⁰

⁸²HOYT JR, *Interpreting*. s. 20.

⁸³HOYT JR, *Interpreting*. s. 20.

⁸⁴HOYT JR, *Interpreting*. s. 24.

⁸⁵HOYT JR, *Interpreting*. s. 23.

⁸⁶HOYT JR, *Interpreting*. s. 20.

⁸⁷HOYT JR, *Interpreting*. s. 21.

⁸⁸HOYT JR, *Interpreting*. s. 22.

⁸⁹HOYT JR, *Interpreting*. s. 24.

⁹⁰HOYT JR, *Interpreting*. s. 25.

4.8. Využití evokativního potenciálu obrazů v řešené problematice

Obraz dokáže vyprávět příběh. Neznamená to, že nutně každý obraz musí vyprávět příběh. Nicméně obraz má dispozici být velice potentním médiem. Pokud jsou jeho prvky pečlivě nakomponovány a uváženy, může statické vyobrazení provést diváka fascinující trajektorii myšlenek, která má logiku a narativní dynamiku. Poučili nás o tom mistři výtvarného umění, komiksy, nebo třeba jen pouhé obrázkové hlavolamy typu „urči, kdo je pachatel“. Umělci, kteří se jali vyprávět příběh, mají často jediné plátno, jediné políčko stránky, jedinou kamennou masu, či jediný záběr na to, aby nám vnukli určitý dojem, informaci, tušení, či atmosféru. Jako příklad z řad klasické malby může posloužit dílo „Liktoři přinášejí k Brutovi mrtvoly jeho synů“⁹¹ od Jacques Louis Davida. Pointa na pozadí tohoto díla je příběh Bruta, vysokého státního činitele, který se ze svého postu rozhodl nechat popravit vlastní syny za jejich zradu státu.⁹² Samotná malba je scénou z Brutova domu, kde Brutova manželka a dcery expresivně lkají nad nově příchozími a tragickou zprávou o ztrátě svých synů a bratrů. Samotný Brutus sedí ve stínu u stolu odděleně od nich a je na první pohled, na rozdíl od žen, velice klidný, odevzdaný a rozhodný. Jeho skutečné pocity v hloubi duše raněného otce prozrazuje až pohled na jeho nohy. Pravá noha se částečně stísněně „schovává“ a tiskne za levou, což je jaksi dětinská póza dolních končetin, která jasně nekoresponduje s horní polovinou těla s mužnou a důstojnou posturikou.⁹³ Malíř si musí vybrat, jaký moment příběhu chce zobrazit a uvědomit si, jakou emoci a atmosféru tento moment nese a toto efektivně malbou ztvárnit. Probírání se plody výtvarného umění na téma Kristových pašijí tyto různé „politiky“ umělců ukazují. Kdybychom tato různá ztvárnění poskládali vedle sebe, vznikl by jakýsi „film“, který vypoví pohyblivě celý příběh, zaměříme-li se ovšem pouze opět na jedno konkrétní plátno z řady, pochopíme, že autor se pouštěl do práce s určitou vizí, sdělením beze slov. Vyobrazení Judity jsou někde portrétem vítězné nedostizné bohyně s dekapitovaným „zvířetem“,⁹⁴

⁹¹ HARRIS, Beth, ZUCKER Steven, „*David, The Lictors Returning to Brutus the Bodies of His Sons*,“ in Smarthistory, listopad, 2015, cit.květen, 2019. dostupné online na <https://smarthistory.org/jacques-louis-david-the-lictors-returning-to-brutus-the-bodies-of-his-sons/> .

⁹²HARRIS, Beth, ZUCKER Steven, *David*, dostupné online na <https://smarthistory.org/jacques-louis-david-the-lictors-returning-to-brutus-the-bodies-of-his-sons/> .

⁹³HARRIS, Beth, ZUCKER Steven, *David*, dostupné online na <https://smarthistory.org/jacques-louis-david-the-lictors-returning-to-brutus-the-bodies-of-his-sons/> .

⁹⁴ HARRIS, Beth, ZUCKER Steven, „*Lucas Cranach the Elder, Judith with the Head of Holofernes*,“ in Smarthistory, prosinec, 2015, cit.květen, 2019, dostupné online ne <https://smarthistory.org/lucas-cranach->

jindy sledujeme scénu prosté, cudné ženy, která každým okamžikem protne hrdlo spícímu hromotlukovi a při tom pohledu doufáme, že žena své dílo dokoná dříve, než se hromotluk vzbudí.⁹⁵ To vše se děje bez animace, na poli jednoho plátna a v naší mysli.⁹⁶ Ta kvalitní kinematografie se vypořádává se stejnou výzvou. Staré pravidlo praví, že pokud je fakt, že se mají dvě postavy rády zjevný až teprve tehdy, když se políbí, je něco špatně. Jednotlivé záběry ve filmu musí mít význam buď pro zápletku, nebo pro atmosféru. Umně filmově zpracovaný detektivní příběh většinou divák sleduje napoprvé se zatajeným dechem, tápaje a čekaje na rozuzlení. Při druhém a dalším sledování divák sleduje příběh „svrahem“ a jeho počínáním, které ve snímku bylo zachyceno od počátku, nicméně skrytě a při prvním shlédnutí si divák takové scény a informace vykládal jinak a všechny záběhy a výrazy, které se předtím zdály být jaksi „navíc“, najednou mají smysl a funkci. Ta nekvalitní kinematografie je nudná ve svých scénách a záběrech bez účelu anebo nás musí po celou dobu vodit „za ručičku“ vypravěč, aby nás ubezpečil, zdali k sobě konkrétní dvě postavy vskutku chovají city a jaké je rozuzlení příběhu.⁹⁷

*“I never talk about themes. It’s a very big shame when something is finished and then people want you to translate it back into words. It will never work to go back into the words and be what the film is. It’s like describing a piece of music. You don’t hear the music. You just hear the words. It’s better to let people conjure up their own ideas by having seen and experience the film”*⁹⁸ (Lynch, 2001, 3:12)

the-elder-judith-with-the-head-of-holofernes/.

⁹⁵ CAMARA, Esperança, “*Artemisia Gentileschi, Judith Slaying Holofernes*,” in Smarthistory, červenec, 2015, cit.květen 2019, dostupné online na <https://smarthistory.org/gentileschi-judith-slaying-holofernes/>.

⁹⁶ Výše uvedená argumentace byla rozvinuta rovněž na základě dříve prodělaného vzdělání v oblasti dějin výtvarné kultury, což je fakt, který nelze adekvátně adjustovat pro formát poznámkového aparátu. Argumentace tedy nevyvstává pouze z obeznámení se s výše uvedenými odkazy .

⁹⁷ Podobně „hovorná“ jsou podle dokumentárního filmu „Síla umění: Bernini“ například i díla Gian Lorenza Berniniho, kdy porozepnutý knoflíček na výstřihu busty Berniniho milenky Costanzy Bonarelliové hovoří o divoké podmanivé ženě a dobrodružství (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/67/Gianlorenzo_bernini%2C_ritratto_di_costanza_bonarelli%2C_1637-38%2C_02.JPG) a na bustě kardinála Scipione Borgheseho statečný, málem porozepnutý knoflíček, který k sobě poutá dva nadité kusy látky vypovídá o požitkářství (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/25/Gian_lorenzo_bernini%2C_ritratto_del_cardinale_scipione_borghese%2C_1632_ca%2C_CCLXV_01.JPG/200px-Gian_lorenzo_bernini%2C_ritratto_del_cardinale_scipione_borghese%2C_1632_ca%2C_CCLXV_01.JPG) .

⁹⁸ „*The Art of Overanalyzing Movies*“ (online), YouTube.com, listopad 2018, cit. květen 2019 . 3:12 . dostupné online na <https://youtu.be/h67AHvHMtY?t=192> .

Nikdy nerozebírám významy. Není to dobré, když je film hotov, tak překládat ho zpátky do slov, to zkrátka nefunguje. Je to jako verbálně opisovat hudbu – neslyšíte ji, slyšíte pouze slova. Chci, aby lidé můj film zakusili a rozvinuli vlastní myšlenky.⁹⁹

Příběhy, které najdeme v Bibli v sobě nesou záměry, významy a atmosféry jako snímek, který má co nabídnout k zamyšlení znovu a znovu v každé fázi života, nebo jako bezpočet pláten.

Obrazy, scény přenášejí významy, Písmo je víc, než korpus myšlenek a obecností. Tyto obrazy a symboliku v Písmu neuchopí samotný intelekt, je zapotřebí imaginace. Čtenář musí použít představitivost, jako to předtím udělal autor.¹⁰⁰

Schopnost imaginace u čtenáře hraje klíčovou roli. Imaginace ve smyslu schopnosti přejímat a konstruovat mentální obrazy, které následně fungují jako stimul pro empatii (vcítění se) a následné hlubší porozumění textu, což je základem metody imaginativní interpretace Bible.

4.9. Dispozice užití metody imaginativní interpretace Bible

Hoyt, jak již bylo řečeno, nepředpokládá pouhé „domácí“ užití metody v rámci osobního rozjímání. Zdůrazňuje přínosy metody imaginativní interpretace i pro bádání¹⁰¹ právě ve spojitosti s komunikačním potenciálem obrazu.

Metoda imaginativní interpretace Bible může být validním přínosem pro výzkum, pokud je vyvážena některým z dalších přístupů, orientujícím se na precizní vědecká data. Užití imaginativní imaginace Bible pomáhá v případě nového zákona překonat problematiku lehce odlišných popisů události v evangeliích,¹⁰² nahlédneme-li každou odlišnou scénu popsanou v evangeliích jako konkrétní zprávu, jako konkrétní sadu atmosféry a pocitů (podobně jako ve filmu) a tím následně ve čtenáři podnítit uvažovací procesy,¹⁰³ tak, jak by se tomu dělo stejně, kdyby čtenář situaci s obdobnými emočními důsledky zažil sám

⁹⁹ Celý rozhovor dostupný online na <https://www.youtube.com/watch?v=gf1sfVpw9OY>.

¹⁰⁰HOYT JR, *Interpreting*. s. 34.

¹⁰¹HOYT JR, *Interpreting*. s. 34.

¹⁰²HOYT JR, *Interpreting*. s. 36.

¹⁰³HOYT JR, *Interpreting*. s. 36.

v realitě. Podobně, jakožto překonání rozdílů, zároveň s paralelou v podobě sady otázek, funguje i van 't Rietova perspektiva hagadického přístupu ke knize Jonáš .¹⁰⁴ Kdy van 't Riet poukazuje na to, že pracujeme-li s příběhem s agendou historicko-kritického přístupu, budí v nás otázky jako :

Jak mohl Jonáš klidně spát, když přišla taková prudká bouře? Jak je možné, že Jonáš byl stále naživu poté, co zůstal v rybím bříše po tři noci a tři dny?

Existují ryby tak velké, že by toto mohlo být možné, a pokud ano, pak plavou tyto ryby ve Středozemním moři?

Obecná historiografie nezmiňuje masovou konverzi Ninive k Bohu Izraele. Proč? Jak může přes noc vyrůst strom tak velký, že dává dostatečný stín a další noc se scvrkne?¹⁰⁵

Takovéto otázky samozřejmě budí dojem nedůvěryhodnosti příběhu. Pokud ovšem na příběh o Jonášovi nahlížíme jako na hagadu, vyvstává z něj jiná sada otázek :

Proč autor nazval svého hlavního hrdinu Jonáše?

Proč musel Jonáš jít do Ninive a ne do jiného zlého města?

Proč vypráví příběh o bouři na moři?

Proč není konverze obyvatel Ninive dostatečná a proč je zapotřebí velení krále a jeho ministrů?

Proč autor vylíčí, že si Jonáš postavil přístřešek, když o něco později skočec také dává stín, který si přál?

Proč demonstrace Jonášova hněvu nestačí a proč musí dvakrát a dramaticky ukázat, že chce zemřít?¹⁰⁶

Toto jsou otázky, které nepátrají po uvedení zdánlivých nesrovnalostí na pravou míru, ale směřují a obohacují čtenáře.

V novém zákoně tedy technika Imaginativní interpretace Bible pomáhá neustrnout na rozdílných detailech v evangeliích a překonat propast mezi rozličnými popisy. V případě látky Starého zákona metoda imaginativní interpretace Bible pomáhá se navrátit a „zpřítomnit“ původní poselství příběhů v době, kdy ještě pouze kolovaly jako ústní tradice. Ústní tradice měla formovat své příjemce. Zvláště patrný je tento rys v mudroslovné literatuře,

¹⁰⁴VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 4, 36- 37 .

¹⁰⁵VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 36 .

¹⁰⁶VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 36 .

kde je v celé knize Přísloví výslovný opakovaný apel na postavu syna s horizontem, že taková životní prozíravost bude dál předávána jím jako rodičem v budoucnosti na potomky, přitom prezentovaná, jako kdyby „z první ruky“, ze zkušenosti, třebaže samotní rodiče nejsou původci předávaných myšlenek a jsou pouze článkem řetězce předávání. Podobný „efekt zpřítomnění“ najdeme i v Desateru (Exodus 20:2) „...já jsem tě vyvedl z domu otroctví.“. Osobní, lidský faktor je to, co ochraňuje doktríny před jejich vyprázdněním.¹⁰⁷ Písmo má formovat interpreta,¹⁰⁸ pokud ovšem má formovat interpreta a s ním i celou komunitu, musíme se ptát, jakým způsobem jsou lidé přístupní, jak slyší, jak odpovídají a si osvojují nové vzorce chování.¹⁰⁹ Když je adekvátním způsobem do interpretace zahrnuta jak imaginace, tak intelekt, je tím postihnutá jak symbolická pre-rationální cesta, kterou se vypořádáváme s informacemi, tak rozumové uvažování a jedinec zprávu efektivněji vstřebává. Nebezpečí podivných interpretací, které jsme si již několikrát zmínili, sice nadále přetrvává, nicméně vnímání kontextů a zodpovědný přístup při bádání je schopen jej eliminovat.¹¹⁰ Nadto, sebestřední jedinci s inklinací k excesům byli a jsou problémem nejen (současné) biblické exegeze.¹¹¹

¹⁰⁷HOYT JR, *Interpreting*. s . 37.

¹⁰⁸HOYT JR, *Interpreting*. s . 37.

¹⁰⁹HOYT JR, *Interpreting*. s . 38.

¹¹⁰HOYT JR, *Interpreting*. s . 38.

¹¹¹HOYT JR, *Interpreting*. s . 38.

5. Kniha Jonáš

Kniha Jonáš - poměrně krátký literární útvar okolo kterého se až do současnosti kumuluje množství odborné literatury, které nepředstavitelně krát přesáhlo délku vlastního příběhu o proroku. Biblická kniha Jonáš je jedinečná, ale zároveň dost matoucí. Základní rysy jejího příběhu jsou všeobecně velice dobře známé i mimo křesťanskou společnost možná právě proto, že kniha Jonáš předává svou zvěst pomocí kompaktního, uceleného příběhu,¹¹² který je vhodný pro pohádková,¹¹³ divadelní, hudební¹¹⁴ a všemožná jiná umělecká zpracování.

Kniha Jonáš je na jedné straně četbou v pravdě fantastickou (Jonáš v útrokách ryby, celé město, včetně dobytčat se dá na pokání na základě jedné věty z úst cizince), ale zároveň syrově realistickou sondou do lidské psychy, když sledujeme, Jonášův marný boj a vnitřní souboj víry v Hospodina a zároveň ultimátní nechuť k jeho rozhodnutí a pověření. Většina postav ve Starém zákoně je buď Hospodinu neochvějně oddána „až za hrob“ (David, Daniel, Abrahám, Jeremiáš), nebo naopak nepřetržitě demagogicky hřeší a Hospodinu se protíví (jako například kolektivní rozhodnutí Izraelitů vyrobit si zlaté tele, či postavit do svého čela krále v 1. Samuelova 8.19). Postava Jonáše je v textu popsána velmi plasticky (podobně jako například postava Davida v knihách Královských) a tím je čtenáři blízká a uvěřitelná.

Kniha je napínavá, svým způsobem akční a nadto je okořeněna prvky humoru, ironie a skandálu. Dokonce obsahuje scénu konfrontace člověka a enormně velkého vodního živočicha - námět tak dobře známý z řady klasických i moderních thrillerů a hororových snímků, takže by se dalo říci, že kniha Jonáš v podstatě splňuje takřka všechny nároky moderního čtenáře a konzumenta.

5.1. Vědecké přístupy ke knize Jonáš

Dichotomie knihy pokračuje i ve stejně nejednotném stanovisku odborníků,

¹¹² BENEŠ, *Dvanáctka*. s. 132 .

¹¹³ „Jonah Was A Prophet - VeggieTales“ (online), YouTube.com, prosinec 2013, cit. květen 2019 , dostupné online na <https://www.youtube.com/watch?v=2qLhAdA5ZXI> .

¹¹⁴ „Sight and Sound - Jonah 2017 - Dramatic Trailer - EBC Youth“ (online), YouTube.com, prosinec 2016, cit. květen 2019 , dostupné online na <https://www.youtube.com/watch?v=TCuqsTAWKTI> .

kdy nepanuje shoda nad tím, jestli je na místě v případě knihy Jonáš upřednostnit historizující výklad, či výklad alegorizující. Dillard a Longman, který shrnuje elementární fakta knihy (a zároveň funguje jako jakýsi „rozcestník“, který čtenáři ukazuje jako směrovka k literatuře ke všem diskutovaným tématům) v krátkosti shrnuje pro i proti argumenty obou táborů a autoři knihy se přiklánějí k nedogmatizujícímu přístupu, který jednoznačně neprotěžuje ani jednu z teorií.¹¹⁵

5.2. Historizující přístup

Zastánci historizujícího výkladu se kloní k přijímání knihy Jonáš jako historického narativu, díky potvrzení Jonášovy existence v knihách Královských a také proto, jelikož kniha Jonáš svou formou vykazuje spojitost s tzv. historickými knihami Starého zákona a mimo jiné Ježíšův odkaz na Jonáše.¹¹⁶

Svízelnou se situace historizujícího výkladu stává v záležitosti pozření onou rybou. Dillard a Longman jako příklad vyrovnávání se s těžkostmi historizujícího přístupu uvádějí článek G.Ch. Aalderse,¹¹⁷ který argumentuje skutečným případem námořníka, který se nedopatřením ocitl na 36 hodin v útrokách kytovce. Článek „*The Problem of the Book of Jonah*“¹¹⁸ G.Ch. Aalderse, z roku 1948 je i dnes dostupný volně na internetu,¹¹⁹ ovšem s upozorněním, že kauza muže (se jménem reálného námořníka) pozřeného velrybou je podvrženým příběhem bez spolehlivého pramene.¹²⁰

5.3. Alegorizující přístup

Pro alegorický výklad hovoří autorova volba vágní formulace reálií, které by pomohly

¹¹⁵ DILLARD, Raymond B., Tremper LONGMAN. Úvod do Starého zákona. Praha: Návrat domů, 2003. s. 375-377.

¹¹⁶ DILLARD, Raymond B., Tremper LONGMAN. Úvod. s. 375-376.

¹¹⁷ DILLARD, Raymond B., Tremper LONGMAN. Úvod. s. 376.

¹¹⁸ AALDERS, Gerhard Charles. The problem of the book of Jonah. Tyndale Press, 1948. s. 5-30 (?) . (nepřehledná paginace) .

¹¹⁹ AALDERS, Gerhard Charles. The problem of the book of Jonah. Tyndale Press, 1948. s. 5-30 (?) . (nepřehledná paginace) . dostupné online na https://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/jonah_aalders.pdf .

¹²⁰ ALDERS, Gerhard Charles. The problem s. 30 .

příběh jasně usadit do historického kontextu a literární kreaace, které vypovídají spíše o uměleckém pojetí příběhu. Nesnází alegorického přístupu je ovšem možná relativizace Božského prvku a události zázraku, která defacto vyplývá z tohoto stylu výkladu. ¹²¹

Badatelské chápání knihy Jonáš ovšem není vyčerpáno zmítáním se mezi těmito dvěma protichůdnými přístupy.

5.4. Didaktický přístup

Je však ještě třeba zmínit třetí přístup, který rozumí knize Jonáš jako určitému nástroji korekce chování u čtenáře. ¹²² Dramatický, lehce stylizovaný příběh je přijatelnějším, a tedy účinnějším formátem ke vstřebání, který přináší zážitek i poučení. Reálie příběhu jsou povědomé, nicméně nejsou hlavním předmětem sdělované látky, takže mohou být bez překážky vágní. V případě tohoto přístupu, kdy v pozadí příběhu stojí vzdělávací záměr, není potřeba se vypořádávat se zlehčováním Božího zásahu, ani s konfliktem fantastických prvků knihy a reality. ¹²³

5.5. Hagadický přístup

Termín „hagadický přístup“ formuloval a využívá biblista Peter van ‘t Riet ve svém článku „A Dove to the Land of War - The Book of Jonah Translated Word for Word and Explained“ ¹²⁴ jako reakci na vyhraněné polarity historicko-kritického přístupu a biblicky-fundamentálního přístupu, ¹²⁵ které soupeří buď o znedůvěryhodnění příběhu knihy Jonáš na základě historických dat, nebo o protěžování absolutní autority biblického textu jako skutečné historické zprávy. Oba tyto přístupy považuje van ‘t Riet za neplodné, a proto přichází se svou vlastní myšlenkou, ¹²⁶ že příběh o Jonášovi by měl být nahlédnut jako

¹²¹DILLARD, Raymond B., Tremper LONGMAN. *Úvod*. s. 376 .

¹²²BENEŠ, *Dvanáctka*. s. 132 .

¹²³BENEŠ, *Dvanáctka*. s. 132 .

¹²⁴VAN ‘T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 36- 37 .

¹²⁵VAN ‘T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 4 .

¹²⁶VAN ‘T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 4 .

hagadický midraš. ¹²⁷ Tento přístup není zcela totožný s výše uvedeným didaktickým přístupem, jelikož van 't Riet vychází zejména z literární a lingvistické analýzy textu.

5.6. Literární a jazykový charakter knihy Jonáš

Biblická kniha Jonáš je velice kompaktní jednotka nejen z pohledu uceleného samostatného příběhu, ale také jako literární dílo z perspektivy dělení textu a jeho provázanosti. Skládá se ze čtyř kapitol, přičemž druhá kapitola obsahuje žalm (Jonáš 2.2-10).

Knih je z jazykového a literárního hlediska propleteným pletivem pečlivě uspořádaných vzájemných odkazů, a to pomocí užití kořene slov, který poukazuje na souvislost,¹²⁸ či textové gradující kompozice do podoby chiastické struktury¹²⁹ a repetice.¹³⁰ Autor vědomě používá vyjadřovací mechanismy figurující v řadě dalších prorockých knih a místy tyto mechanismy, či ustálené slovní obraty narušuje, aby nabořil stereotypní očekávání čtenáře (Jonáš 1.2-3).

Kromě uceleného příběhu se tato prorocká kniha vymyká ještě v ohledu úspornosti božích výroků, které obsahuje. Pouze v kapitolách 1. a 3. Hospodin vybídne Jonáše k jednání a samotné poselství pro Ninivany (ve 3.kapitole) je vskutku minimalistické: „Ještě čtyřicet dní, a Ninive bude vyvráceno.“ (Jonáš 3.4).

Biblišta Peter van 't Riet ve svém článku „A Dove to the Land of War - The Book of Jonah Translated Word for Word and Explained“ poukazuje na nejrozsáhlejší výskyt slovního kořene gimel-dalet-lamed (G-D-L) „být velký“ a kořene dalet-bet-reš (D-B-R) „říkat“¹³¹ a všímá si totožného čísla počtu výskytů některých dalších slovních kořenů.¹³² Van 't Rietův přístup k biblické knize Jonáš, jako k hagadickému vyprávění (rozebráno již výše) rovněž souvisí s chiastickými strukturami, které v textu sám van 't Riet detekuje¹³³ a které, podle něj, staví do jiné pozice i Jonášův žalm ve druhé kapitole. Podle van 't Rieta je

¹²⁷VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 37.

¹²⁸VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 23- 24.

¹²⁹VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 30- 33.

¹³⁰VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 23.

¹³¹VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 23.

¹³²VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 24.

¹³³VAN 'T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 30- 33.

žalm srdcem celého vyprávění¹³⁴ a celá novela knihy je jakousi „pouhou ilustrací“ tohoto žalmu. Van ‘t Riet tak oponuje teoriím jiných badatelů o tomto žalmu, jako o nesourodém prvku knihy¹³⁵ a znovu tak podtrhuje shledaný fakt její propracované jazykové a literární kompozice.

5.7. Témata rozebíraná v knize Jonáš

Inkonzistence v problematice nazírání na dílo vyvstává, i když se zamyslíme nad důrazy knihy Jonáš. Pokud je její hlavní myšlenkou Boží převaha nad člověkem, o tom, jaký další poznatek je třeba si z ní odnést, rozhoduje vykladačský záměr, neboť možností je celá řada a záleží pouze na volbě kam investovat pozornost. V textu zřetelně najdeme téma Boží vůle pěstovat vztah s člověkem v globálním měřítku (nikoliv s omezením exkluzivně na Izrael), a to i s nevěřícími. Na jedné straně nacházíme ve vyprávění prvek Boží milosti i příkrostiti, které jsou distribuovány značně nerovnoměrně a podle žádného vzorce. Důraz absolutní Boží vlády nad vesmírem, vykreslení smrti jako pouhé eventuality, závisející zcela na Božím uvážení, a nikoliv jako kauzální důsledek určitých příčin. Důraz na faunu, důležitost pokání a slabost jako určující rys lidské bytosti. Vyniknutí tíhy zodpovědnosti (a fatality) prorockého úřadu v plném rozsahu, nacionalismus, či strach.

5.8. Existující pokusy o kategorizaci témat v knize Jonáš

Někteří autoři se snaží důrazy knihy Jonáš subsumovat pod pár základních kategorií, které by umožnily snadnější práci v ohledu této problematiky, jako například Gary H. Everett, který ve své knize „*STUDY NOTES ON THE HOLY SCRIPTURES Using a Theme-based Approach to Identify Literary Structures, THE BOOK OF JONAH, January 2018 Edition*“¹³⁶ rozeznává trojdílné schéma motivů v knize Jonáš:

- 1) Tvrzení, že Bůh Izraele je jediným, pravým a živým Bohem (- hlavní sdělení

¹³⁴ VAN ‘T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 30.

¹³⁵ VAN ‘T RIET, *A Dove to the Land of War*, s. 25.

¹³⁶ EVERETT, Gary H., *STUDY NOTES ON THE HOLY SCRIPTURES Using a Theme-based Approach to Identify Literary Structures, THE BOOK OF JONAH, January 2018 Edition*. 2018. s. 38. dostupné online na https://www.academia.edu/17906299/The_Book_of_Jonah_2018_edition_.

Šema Jisrael, které jako téma, podle Everetta, provází všechny prorocké knihy)

2) Podpora prvního tématu poskytnutím svědectví o Boží smlouvě a vykoupení Izraele skrze prorocký plán, jako podpůrné důkazy, že Hospodin je pravý a živý Bůh.

3) Třetí imperativní téma knihy Jonáše říká, že Izrael miloval Pána svého Boha se svou myslí tím, že vložil svou naději v Jonášova proroctví o jeho budoucím vykoupení přicházejícím skrze nadcházejícího Mesiáše, který vykoupí pohany ve svém milosrdenství svým vzkříšením třetího dne.¹³⁷

Takovýchto pokusů dělení je celá řada. Zajímavé je i stanovisko jistého autora Alexandra D., že samotné hledání témat a důrazů v biblické knize Jonáš je již interpretace a tato nalezená témata neboli interpretace kategorizuje do čtyř skupin:

“D. Alexander rozdělil různé interpretace účelu knihy Jonáše do čtyř hlavních kategorií, z nichž každý má několik sub-kategorií. Mohou být shrnuty takto:

1. O pokání

A. O povzbuzení Židů k pokání

B. O poukázání na možnost pokání

C. O Identifikování pokání jako správnou odpověď na proroctví

2. O nenaplněném proroctví

A. Diskuze o prorockém neověření/neautentičnosti (non-authentication)

B. Nabídka ospravedlnění pro nenaplněné proroctví

C. Posouzení problému podmíněného vs. bezpodmínečného proroctví

3. O židovských postojích k pohanům

A. Podpora misionářského zájmu

B. Odsouzení židovského exkluzivismu (k tématu Ezdráše a Nehemiáše)

C. Odsouzení reakce židů proti Božímu odpouštění pohanům

4. O Theodiceji“¹³⁸ (Walton, 1992, s. 50)

¹³⁷EVERETT, Gary H., STUDY NOTES. s. 11.

dostupné online na https://www.academia.edu/17906299/The_Book_of_Jonah_2018_edition_.

¹³⁸WALTON, John H. The Object Lesson of Jonah 4: 5–7 and the Purpose of the Book of Jonah. Bulletin for Biblical Research, 1992, 2: s. 47-57. dostupné online na https://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/bbr/jonah_walton.pdf.

C. John "Jack" Collins ve svém článku „*From Literary analysis to theological exposition: the book of Jonah*“¹³⁹ odvádí špatnou práci při citaci původního zdroje a uvádí Alexandrovy výstupy jako kategorizaci vytvořenou Waltonem.¹⁴⁰ Waltonův článek je bez nutnosti platby, či registrace na internetu přístupný pouze ve verzi, kde chybí kompletní bibliografie (viz výše). Z těchto důvodů se nepodařilo původní publikaci autora jménem „Alexander D.“ v tomto případě vystopovat.

5.9. Tematické paralely s knihou Jonáš

Kromě výše rozebíraných zjevných a tříditelných témat knihy Jonáš jsou zde ovšem i další asociace a paralely, které lze zařadit pod nějakou kategorizaci jen obtížně. Katharine Dellová si ve své knize „*The book of Job as sceptical literature*“¹⁴¹, všímá podobnosti mezi knihou Jób a knihou Jonáš, kterou spatřuje ve skandálu, absurditě a ironii obou knih.¹⁴²

Obě knihy nesou jaksi znepokojivou výpověď o Bohu, přinášejí děj, který je naprosto mimo očekávání čtenáře natolik, že tyto dvě knihy působí až jako parodie ostatních biblických příběhů. Nadto, jak v knize Jób, tak v knize Jonáš je dobře patrný výše zmíněný skandál. V knize Jób pramení z toho, co musí postava Jób snášet navzdory tomu, že je to spravedlivý člověk, v knize Jonáš skandál pramení z břemene poslání, které Bůh Jonášovi udělil, na druhé straně ovšem také z toho, že se Jonáš rozhodne řešit svoji situaci útekem, což je nesmírně odvážné, pošetilé i nestydaté gesto zároveň.

Pokud dáme do souvislosti knihu Jonáš, Jób a Šema Jisra'el, otevírá se před námi již výše zmíněné téma Hospodinovy smlouvy, ovšem z pohledu problematiky smluvního partnera. Ve Starém zákoně nacházíme hned několik situací, kdy došlo k uzavření smlouvy mezi

¹³⁹ COLLINS, Clifford John. *From Literary analysis to theological exposition: the book of Jonah*. Journal of Translation and Textlinguistics 7:1 (1995), s. 28-44. dostupné online na https://www.academia.edu/9729672/_From_literary_analysis_to_theological_exposition_The_Book_of_Jonah_.

¹⁴⁰ COLLINS, Clifford John. *From Literary analysis*. s. 38. dostupné online na https://www.academia.edu/9729672/_From_literary_analysis_to_theological_exposition_The_Book_of_Jonah_.

¹⁴¹ DELLOVÁ, Katharine J. *The book of Job as sceptical literature*. Walter de Gruyter, 1991. s. 259.

¹⁴² DELLOVÁ, Katharine J. *The book of Job*. s. 157.

Bohem a člověkem, například smlouva s Adamem a Evou, Noemem, Mojžíšem, Abrahamem, Sárrou a také tím pádem s budoucími potomky smluvního partnera, tedy s celým lidem.

Smlouvu, v profánním slova smyslu, je možno definovat jako dohodu dvou rovnocenných smluvních partnerů. V případě Hospodinovy smlouvy se ovšem jedná o situaci dvou nerovnocenných smluvních partnerů. Bůh si vybere, s kým uzavře smlouvu, tuto skutečnost prostě oznámí a poznamená svého smluvního partnera. Lidé mohou smlouvu pouze akceptovat.

Podobný vzorec jednání lze vysledovat právě i v případě výběru určitého jedince do role (/ úřadu) proroka, ovšem s tím rozdílem, že osoba proroka, jako protistrana Hospodinovy smlouvy, na rozdíl od výše zmíněných smluvních partnerů zdá se, nezískává nic. Přesto je analogicky vyvolena z davu, je mu oznámena jeho (pro něj) nová role a poslání a jedinac-prorok je poznamenán. V obecném slova smyslu dispozicí tlumočit Boží vůli a úlohou určitého „dozorování“ nad společností, v praktickém slova smyslu je fakticky poznamenán břemenem, které toto poslání přináší, tzn. vykořenění z poklidného a společenského života, útrapy, výsměch, bída, pronásledování. Ale až na tento chybějící článek, kdy smluvní partner nic nezískává (na rozdíl od výše jmenovaných) se jedná o svého druhu „jednostrannou smlouvu. Na výzvu, kterou toto poslání před člověka staví, reagovali v rámci prorockých knih různí proroci odlišně. Velký kontrast je patrný, srovnáme-li situace právě Jonáše, Jeremiáše a Izajáše (Můžeme zde soudit, že Jób žádným smluvním partnerem, zdá se, nikdy nebyl, zde tedy paralela není, jelikož se sice za nějakým účelem Jób dostal do centra Boží pozornosti, ale jenom jaksi mlčky, alespoň v první kapitole, kdy se domlouvají podmínky Jóbovy zkoušky Jóbovi nic Bohem oznámeno nebylo (Jób 1. 7-12)). Petr Czech ve své knize „*Biblické příběhy v proměnách času: Příspěvek k duchovní psychoterapii*“¹⁴³ tento typ vztahu nenazývá smlouvou, nýbrž „posláním vyvolených“¹⁴⁴

Právě ve světle tohoto vyznívá Jonášovo chování právě tak skandálně, (jak si všimá i Dellová str. 157¹⁴⁵) jelikož Jonáš se svým marným útekem pokusil vymezit a postavit se vůči Hospodinově smlouvě. Jeremiáš měl při svém povolání do úřadu proroka sice rovněž jisté

¹⁴³ CZECH, Jan, *Biblické příběhy v proměnách času: Příspěvek k duchovní psychoterapii*. Praha : Portál . 2006. s . 181 .

¹⁴⁴ CZECH, Jan, *Biblické příběhy*. s . 134 .

¹⁴⁵ DELLOVÁ, Katharine J. *The book of Job*. s . 154 .

výhrady, Hospodinova odpověď v jeho případě však ukazuje nevyhnutelnost plnění této role (Jeremjáš 1 . 5) a Jeremiáš stejně jako například prorok Izajáš přijímají svou novou odpovědnost a akceptují drastický, mnohdy až devastující zásah do života (Izajáš 42) .

6. Rozbor knihy Jonáš metodou imaginativní interpretace

6.1. Diferenciace výkladů

Nyní přikročíme k části, která obsahuje samotný výklad knihy Jonáš pomocí metody imaginativní interpretace Bible. Najdeme zde ovšem hned několik samostatných jednotek výkladu knihy Jonáš, a to z konkrétních praktických důvodů. V kapitole přirozeně figuruje výklad autorky práce, který je ovšem samozřejmě silně ovlivněn absolvováním předchozího studia teologie. Tudíž v tomto případě není možnost pozorovat důsledky metody při usnadňování vstupu do textu, pouze rozšíření znalostní niky pochopení textu.

Z tohoto důvodu je logické, že práce zahrnuje i výklady dalších dvou vybraných osob, jejichž konfrontace s textem je zcela nová a jejich výklad není ovlivněn ani hlubší znalostí dobového pozadí, či možností jazykového rozboru.

6.2. Adjustace metody pro účely bádání

Vzhledem k užití metody imaginativní interpretace k účelům akademické práce, není možné se některých jejích kroků zhodnotit stejným způsobem, jako by tomu bylo v případě čistě privátního rozjímání a sebezpytování. Toto se týká konkrétně kroků č. 1 a 11, které zahrnují modlitbu a Boží promluvení. Modlitbu a Boží promluvení (ač mohou být neodmyslitelnou součástí rozmanitého duchovního života člověka) nelze přesvědčivým způsobem vzít v úvahu jako fixní prvky pro metodiku bádání.

Nicméně, jak již bylo řečeno v předcházejících kapitolách, myšlenkové procedury se od běžné nekorigované mentální aktivity liší právě svou strukturou a cílem navození určitého stavu mysli. Jednotlivé kroky myšlenkových procedur mají tedy svůj význam a nelze je tedy zcela vynechat, alespoň ne bez adekvátní náhrady.

Jak již bylo diskutováno v rozboru postupu metody imaginativní interpretace Bible krok 1 má funkci určitého zklidnění a usebrání se pro nadcházející práci. Takováto příprava a zodpovědný přístup tedy může dostatečně zapůsobit a docílit stejného efektu.

Z ryze praktických důvodů jsou kroky č 2, 3 a 5 realizovány lehce jinou formou, než jak jsou výše uvedeny v kapitole zabývající se postupem metody imaginativní interpretace Bible. Z důvodu kompaktnosti a ucelenosti narativu knihy Jonáš, coby samostatné „novely“, či jednotky je centrem analýzy celý Jonášův příběh a celý je také předčítán. Z toho samého důvodu, a sice, že děj knihy Jonáš je svým způsobem solitérní a explicitně nezapočíná v jiných knihách Starého zákona a do jiných nepřesahuje, není realizováno pátrání po jeho předcházejících i následujících stopách příběhu.

I přes tato drobná uzpůsobení je všech 11 kroků stále uvedeno ve všech třech výkladech.

6.3. Výklad č. 1 a 2

Tyto výklady vznikly a byly zaznamenány při interview, experimentu, který spočíval ve vyslechnutí předčítané knihy Jonáš (z ekumenického překladu Jonáš 1-4¹⁴⁶) a následného rozhovoru, jehož předmětem byly snahy o interpretaci biblického příběhů za dodržování postupu kroků metody imaginativní interpretace Bible.

Osoby, které se k tomuto rozhovoru uvolily, byly konkrétně vybrány z přátelského okruhu autorky práce (bez příbuzenské vazby), pro své nadání pro obrazotvornost, pro svou zvědavost (která nutně souvisí s chutí se v podobném pokusu účastnit) a v neposlední řadě pro schopnost se dostatečně dočasně upokojit pro práci, aby se výklad nezvrhl ve frašku. Jak již bylo uvedeno výše, tyto osoby disponovaly do uskutečnění experimentu žádnou, nebo pouze velice chabou znalostí knihy Jonáš, konfrontace s plným zněním textu pro ně byla zcela prvotní.

Osoby jsou v přepisu rozhovoru uváděny pod pseudonymy „Stanislava“ a „S. L. Sylvie“. Stanislava je autorkou výkladu č. 1 a na výkladu č. 2 pracovala S. L. Silvie. Jejich rodinné zázemí je křesťanské pouze místy, jejich vlastní vyznání je buď ateistické, lehce křesťanské, či může být pojmenováno jako víra „v něco vyššího“, v žádném případě však křesťansky orto-

¹⁴⁶ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 20. (11. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2015.

doxni. Zároveň ale nikdo z figurantů není nositelem zavlité demagogické averze vůči náboženství, která by znemožňovala diskuzi a celý pokus.

6.4. Výklad č. 1 – Stanislava

Stanislava měla před experimentem o obsahu knihy Jonáš pojem pouze v hrubých obrysech, nikdy předtím ji nečetla. Rozhovor probíhal po telefonu, přičemž kroky 1. a 11. byly nahrazeny nějakou formou vnitřního usebrání, z důvodů popsaných výše v kapitole věnující se adjustaci metody.

Nejprve jsem Stanislavě přečetla celou knihu Jonáš z ekumenického překladu Jonáš 1-4¹⁴⁷ najednou, aby se s příběhem seznámila. Byly tím tedy rovněž splněny kroky 2, 3 (jelikož kniha Jonáš má ucelený děj a žádné další příběhy k němu nevedou, ani nenásledují) a krok 5, následně jsme tedy mohly přikročit k výkladu. Pokládala jsem Stanislavě otázky jednu po druhé, nebo po částech, byla-li otázka rozložitá, tak, jak jsou uvedeny v knize a v překladu výše v jedné z předcházejících kapitol. Její odpovědi jsem ihned zapisovala. Stanislava měla na odpověď přesně tolik času, kolik si sama přála. Když potřebovala, dostala čas na rozmyšlenou. Naopak, když její odpověď nebyla zcela vyčerpávající, nicméně Stanislava prohlásila, že takto to podle ní, ke konkrétní otázce stačí, respektovala jsem to. Několikrát na mě musela několik okamžiků čekat, než dokončím zápis toho, co zrovna řekla. Rozhovor neprobíhal v nijak komisním duchu, nicméně Stanislava jeho část s výkladem chápala jako náplň pracovního zadání, jelikož si byla vědoma účelu rozhovoru pro tuto práci.

Krok 1. Připravte se s oddaností a modlitbou na své setkání s Písmem.

Krok 2. Přečtěte si celou kapitolu, ve které je text umístěn.

Krok 3. Seznamte se se všemi příběhy, které vedou k textu a s těmi, které následují.

Krok 4. Jaké byly problémy, situace účastníků příběhu?

¹⁴⁷ Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 20. (11. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2015.

STANISLAVA: „Jonáš utíkal před zodpovědností. Námořníci měli rovněž těžký úkol, chtěli zachránit život, ale museli obětovat život cizí. Velryba byla jen prostředek pro přesunutí z místa na místo, čekala jsem, že tam bude mít větší roli, že bude třeba mluvit, když je to tom názvu, myslím, „Jonáš a velryba“, ne?“

Krok 5. Přečtěte biblické pasáže nahlas, abyste slyšeli Písma a dovolili jim s vámi promluvi.

Krok 6. Objevte v situaci lidský prvek a božský prvek.

STANISLAVA: „Lidský prvek: útěk před zodpovědností, útěk před něčím, čemu se stejně nevyhneš. Útěk před zodpovědností, to je známé asi každému. Božský prvek: Rozbouřené moře. Je to celý souboj mezi tím lidským a božským. Božský prvek je i to přežití ve velrybím břiše. I když člověk nechce, Bůh si ho stejně vezme a přesadí si ho kam chce. Bůh si stejně s člověkem udělá, co chce, má nadvládu nad jeho situací.“

Krok 7. Podívejte se, co spisovatel viděl, cítil, co účastníci příběhu cítili a co slyšeli.

STANISLAVA: „Nikdy jsem nevnímala, že Bible má autora jako takového, jako u jiných knížek. Co mohl zažívat? Když věděl, jak to dopadne, tak asi cítil pokoj, kdyby nevěděl, jak to dopadne, bude to prožívat s Jonášem a bude se bát o jeho život, jak se k němu zachová to okolí, ti námořníci, jestli Jonáše nechají na té lodi, nebo jak. Tohle je těžká otázka.

Účastníci: námořníci měli strach, nechápali, co se děje, proč se na ně bůh zlobí, hledali řešení, ale bylo to pro ně určitě těžké obětovat cizí život kvůli sobě. Ty lidi z toho Ninive v podstatě neprotestovali, hned tomu uvěřili, byli takoví strašně poslušní a nepotřebovali si to ověřit, byla to pro ně velká věc, že se na ně Bůh zlobí. Nepochopila jsem ten konec s tou kytkou, já jsem si to představovala jako fikus, nechápu úplně proč to tam bylo, jestli jako při tom úžehu Bůh chtěl dát Jonášovi zakusit ten pocit toho umírání, když si takhle vyhladí národ, nebo co. A ten Jonáš, vlastně mám pocit, že mu to mělo dát to, že i když před tím úkolem utíkal a málem u toho umřel, tak že to vlastně nakonec nebylo tak zlé.“

Krok 8. Použijte svou představivost a postavte se na místo spisovatele a účastníků příběhu.

STANISLAVA: „Chtěla bych těm lidem, na místě spisovatele, asi sdělit, ať žijí morálním životem, že jinak je postihne trest, ale nevím, proč jsem si jako autor k tomu vybrala člověka jako Jonáš, kterému se do toho vůbec nechce...? Asi proto, abych dodala důležitost jedinci, že stejně jako autor si vybírá prostředek, aby něčeho dosáhl, tak i Bůh si vybírá jedince, aby něčeho dosáhl. Je to hlavně o tom morálním životě a trestání hříchu. Je to Bůh v takovém „policejním duchu“. Ale zároveň i v milosrdném, že ty hříchy stíhá, ale je schopen i odpustit, obyvatelům Ninive.“

Krok 9. Předpokládejme různé role hlavních postav v příběhu a chovejte se jako byste byli přítomni, když byl příběh poprvé vyprávěn.

STANISLAVA: „Tehle příběh mi připadá představitelný, z pohledu dnešního čtenáře to není takový šok, ale myslím, že to ty lidi muselo dřív strašně vyděsit, že nějakému městu hrozilo tohle, nebo to rozbouřený moře je muselo vyděsit. Nevím, co si mysleli o těch třech dnech v břiše velryby, že pak Jonáš vylezl ven a byl v pořádku, ale dřív lidé tyhle věci asi úplně neřešili a viděli ve všem kolem sebe automaticky boží znamení, třeba jako v tom rozbouřeném moři. Museli mít tenkrát těžké životní podmínky, muselo je to vystrašit, ale zároveň Jonáš do Ninive přináší tu naději.“

Krok 10. Zeptejte se sami sebe na tuto otázku: “Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu?”

STANISLAVA: „Z křesťanského pohledu bych to viděla tak, že Bohu záleží na každém člověku, že nemá hlavní úkol trestat a je vždycky naděje. Sice občas lidem pohrozí, ale že je to jenom nástroj k tomu, aby to ty lidi někam posunulo, a mohli se začít chovat jinak. Bůh jim hrozil, že je zničí, ale nakonec to neudělal – to je to milosrdenství, že můžeme zhřešit, ale bude nám odpuštěno.“

Krok 11. Pak počkejte, až Bůh promluví.

Následné dojmy z metody a příběhu

STANISLAVA: „Přijde mi to fajn, když si člověk položí nějaké konkrétní otázky, když

si přečte nějakou kapitolu, nejen v Bible, ale u jakéhokoliv čtení. Donutí ho to přemýšlet. Vím, že to potřebuješ v rámci práce, ale mě to bavilo, lepší by to bylo ještě na živo, kdyby bylo víc prostoru pak o tom víc diskutovat.“

6.5. Výklad č. 2 – S. L. Sylvie

Dočítám poslední slova knihy Jonáš a zavírám Bibli se slovy: „Tak to je celý příběh.“

S. L. Sylvie: „A teda umřel ten Jonáš, nebo ne?“

Ujasňujeme si otázky ohledně zápletky, které vyvstaly bezprostředně po četbě a přistupujeme k výkladu:

S. L. Sylvie: „Takže on pak šel do toho Ninive, aby jim to tam vyřídil, oni na to zareagovali tím, že se teda uklidnili, ale vůbec nechápu ten koncept, proč mu tam potom Bůh dával tu kytku? Pochopila jsem to tak, že ji tam dával, aby mu pomohl od toho slunce, ale proč tam pak dával toho červa? Jakože je Jonáš zavržený člen Hospodinova společenství? Dal tam toho červa jako trest?“

Krok 1. Připravte se s oddaností a modlitbou na své setkání s Písmem.

Krok 2. Přečtěte si celou kapitolu, ve které je text umístěn.

Krok 3. Seznamte se se všemi příběhy, které vedou k textu a s těmi, které následují.

Krok 4. Jaké byly problémy, situace účastníků příběhu?

S. L. Sylvie: „Podle mě Jonáš možná pochyboval o existenci Boha, přičemž byl takový zpochybnitel článku víry v tom příběhu. V tom momentě Bůh byl ten napravitel, aby ho přivedl zpátky k víře.“

Ty lidi na té lodi byli celí strachy pryč, ale právě proto, že byli pod tlakem té víry. V té době lidi věřili, že když se děje něco špatného, že je to Boží moc, takže se zase ale chovali trochu zbaběle vůči jedinci. Velryba, ta za nic nemohla, ta jen spolkla Jonáše, nevím, jestli by se to úplně stalo v realitě, ale dobře. Král Ninive byl archetypem hříšný osoby, kterou má stihnout trest. Jonáš ho měl varovat, aby se stihl napravit, ale Jonáš tam jako zpochybnitel nedošel. Nicméně Bůh mu ukázal a poslal ho tam. Bůh dal Jonášovi za vyučenou, aby on

se k té víře vrátil a přestal o ní pochybovat. A kytka, myslím, byla prostředek symboliky Boží lásky a možnosti záchrany. Červ byl symbolikou zpochybňování Boží existence, v rámci existence lidský.“

Krok 5. Přečtěte biblické pasáže nahlas, abyste slyšeli Písma a dovolili jim s vámi promluvit.

Krok 6. Objevte v situaci lidský prvek a božský prvek.

S. L. Sylvie: „Božský element je elementem nápravy v příběhu Jonáše a zásah do průběhu celého děje. Veškeré zvraty. Lidský element zase tkví v té pochybnosti. Pochybnosti nad vírou v obecné rovině.“

Krok 7. Podívejte se, co spisovatel viděl, cítil, co účastníci příběhu cítili a co slyšeli.

S. L. Sylvie: „Co autor cítil, když to psal? Myslím si, že to autor psal se záměrem šíření zvěsti o boží existenci a použil tenhle příběh. Pokud bychom to brali tak, že ten příběh se takhle odehrál a autor toho byl svědkem, tak autor mohl vnímat určitou potřebu a důležitost, která byla Jonášovi sdělena Bohem, protože měl šanci ochránit vícero lidí před nějakou katastrofou a pak taky zklamání z Jonáše, jak sobecky se k tomu postavil.“

Jonáš...u Jonáše to asi byla kombinace právě nějakých pochybností a jeho přesvědčení, že se mu zrovna nechtělo cestovat. Prostě šel jinam. Možná měl sám strach akceptovat takovouhle zodpovědnost. Díky tomu, že utekl, narazil na ty lodníky, kteří zase museli cítit strach, protože cítili nějakou hrozbu, protože Jonáš byl takový článek, který tam vyčníval. Já jsem to z toho pochopila tak, že oni byli ty lidi, který se už znali a že Jonáš byl ten „kůl v plotě“, tudíž, když přišla bouře, o který nikdo nevěděl, že přijde, tak měli tendence někoho obvinít čili prostě čelili strachu. Jonáš posléze taky čelil elementárnímu strachu ze smrti, proto byl tak silně ovlivněný a do Ninive došel, takže myslím, že to ve finále všichni měli strach, protože strach měl i ten král, i ty lidi ve městě. Lidi z Ninive měli strach, že přijde nějaká katastrofa, takže se stáhli a uposlechli to Jonášovo proroctví.“

Krok 8. Použijte svou představivost a postavte se na místo spisovatele a účastníků příběhu.

S. L. Sylvie: „Kdybych byla třeba Jonášem? Hmm, kdybych byla Jonášem a Bůh ke mně opravdu promlouval, tak, že bych cítila, že je tu nějaká potřeba doopravdy jít a někoho varovat, před následkem něčeho špatného, tak to udělám. Z hlediska nějaké solidárnosti a potřeby někoho a něco zachránit, ale na druhou stranu zase chápu toho Jonáše, že zrovna se mu fakt nemuselo chtít, nebo že fakt nevěřil, že Bůh k němu takhle promlouvá. Třeba to bylo poprvé, co k němu Bůh takhle promluvil a nemusel tomu věřit. Pak kdybych byla zaslepeným králem v tom městě..... v podstatě nemohl být tak zaslepený, když na první dobrou, na první dobré Jonášovo varování zareagoval. Musel být stoprocentně silně věřící, když řekl, že tedy „Dobrá, uklidníme se. Vezmeme si všichni sukně a budeme dobří. „. A lid následoval krále, protože ty lidi byli zase taky zmítaný strachem, že kdyby neuposlechli, tak by si to odnesli.“

Krok 9. Předpokládejme různé role hlavních postav v příběhu a chovejte se jako byste byli přítomni, když byl příběh poprvé vyprávěn.

S. L. Sylvie: „Jako kdyby ke mně někdo poprvé na světě přišel a řekl „Hele lidi, slyšeli jste to o tom Jonášovi?“? Těžko říct, protože lidi v té době mysleli jinak. Lidi přirozeně věří na zázraky, inklinujeme k tomu. A když bych to vnímala jako nějaký zázrak, který se opravdu stal, protože předpokládám, že v té době bych byla věřící, tak by mě to ještě víc utvrdilo v tom přesvědčení, že Bůh opravdu existuje a že kdykoliv, cokoliv se bude dít, tak že za námi bude stát. Tohle byl myslím účel příběhu.“

Krok 10. Zeptejte se sami sebe na tuto otázku: “Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu? “

S. L. Sylvie: „Podle mě víru. Víru jako základ bytí. Protože když věříš v určitou věc, v určitý přesvědčení, který káže Bůh skrze lid, takže jsi vlastně v jeho rukách. Přináší to taky důvěru v jeho existenci, že se na něj můžou spolehnout, když jim něco bude. Jakkoliv.“

Následné dojmy z metody a příběhu

S. L. Sylvie: „Bylo to pro mě zajímavé, zkusit si tu interpretaci. K tomu se člověk běžně nedostane, že by si přečetl část Bible a zamýšlel se nad tím, jak to vlastně bylo, co tím

dotyčný chtěl říci a co z toho plyne třeba pro mě.“

Já: „A nenudilo tě to?“

S. L. Sylvie: „Ne, vůbec. Bylo to zajímavé. Ta kytka, možná to byl prostě omyl. Prostě tam vyrostla nějaká gigantická kytka, která měla silný kořeny, takový Japonský bambus a pak to prostě nahlodil nějaký červ. Prostě se to stalo. Kdyby si Jonáš prostě lehnul třeba někam jinam, tak by mohl být v klidu.“

6.6. Výklad č. 3 – interpretace autorky práce

S obsahem knihy Jonáš jsem byla ještě před užitím metody imaginativní interpretace Bible, obeznána velmi dobře, včetně jejich rysů a souvislostí, které přesahují oblast její pouhé dějové linie. Například rozbor jmen z hlediska hebrejštiny, ojedinělé prvky, vliv na formování komunity a přesahy v rámci ostatních prorockých knih - to vše předpokládá již nějaký předchozí vstup do některé z rovin textu, což je právě příčinou tvorby jistého předporozumění, které určitým způsobem překáží při asociativních, obrazotvorných technikách, jako je imaginativní interpretace Bible, nebo Hagioterapie, nicméně ne fatálně.

Krok 1. Připravte se s oddaností a modlitbou na své setkání s Písmem.

Krok 2. Přečtete si celou kapitolu, ve které je text umístěn.

Krok 3. Seznamte se se všemi příběhy, které vedou k textu a s těmi, které následují.

Krok 4. Jaké byly problémy, situace účastníků příběhu?

Jonáš

Jonáš se v den, kdy se k němu stalo slovo Hospodinovo, ocitl v těžké, neřešitelné situaci, která ho rozpoltila. Věřil Hospodinu a ctíl ho. Byl si dobře vědom Hospodinovy všemohoucnosti. Když ovšem Jonáše Hospodin vyvolil za proroka a Jonáš měl svým prorokováním riskovat život a co hůře, přispět ke zkáze vlastního lidu, byla to pro Jonáše devastující situace. Má přiložit ruku k dílu záhuby vlastního národa a země, kde žije, nebo plivnout Hospodinu do tváře, nenásledováním jeho vůle? Jak se srovnat s tím, že cizí národ nalezl u Hospodina slitování a Izrael, který je předmětem Boží smlouvy nikoliv? Byl v situaci, kdy se mu, z čistě

lidského pohledu zcela pochopitelně, nechtělo žít, což může být situace zcela familiární i současnému čtenáři. Jonášova situace v mojí mysli rezonuje se zmínkou v jednom detektivním filmu o situaci menšího továrníka, s továrnou o tisíci zaměstnancích, které znal všechny jménem. Když mu větší koncern nabídl odkup jeho továrny, továrník souhlasil s prodejem pod podmínkou, že všechna pracovní místa zůstanou zachována. Jenomže ani ne do týdne byli všichni zaměstnanci novým majitelem propuštěni. Továrník prohlásil „Jak se těm lidem mohu podívat do očí? Já je zradil!“ a následně spáchal sebevraždu.¹⁴⁸

Bůh

Bůh se neocitá v situaci, Bůh situaci vytváří. Jediným jeho „problémem“ byla Jonášova tvrdohlavost, rys vrozený celému lidskému pokolení již od chvíle, kdy Bůh stvořil Adama a Evu. Bůh je v tomto příběhu činitelem, ne „postavou“ která se skutečně musí vypořádávat s problémy.

Námořníci

Námořníci se shodou okolností nachomýtnou, jako jakési publikum, k Jonášovu protivení se Boží vůli. Přitom je ohrožen jejich život, přicházejí o svůj náklad, tedy živobytí a jsou konfrontováni s Hospodinovou mocí. Zdráhají se napomáhat zahubení lidského života, nicméně síla Hospodinovy moci je přiměje k ústupu ze scény sporu tím, že se Jonáše podle jeho přání zbaví. Tento zážitek jimi pohne a stávají se rovněž Hospodinovými ctiteli. Ohledně situace námořníků mám poněkud podivnou osobní asociaci s lidskou anatomii, kdy člověk požije něco k jídlu, co ho „tlačí v žaludku“ a do poslední chvíle doufá, že si s tím jeho žaludek poradí a všechno stráví. V určitém okamžiku ovšem člověku začne být natolik zle, že dojde k závěru, že nikoliv a vydá se vše vyzvrátit. Ve chvíli, kdy obsah žaludku vyvrhne, stejně jako byl Jonáš vyvržen do moře, se žaludek uklidní, stejně, jako se okamžitě uklidnilo moře. Útroby (i ty velrybí) jsou vlastně takové „moře“. Vlastně je to podobné, jako když někoho něco trápí, nebo když tlačí svědomí. Dřív nebo později nastane chvíle, kdy už to člověk neunes a musí s tím ven. Bouře v mysli, nebo ve svědomí se pak utiší a může se postupovat dál.

Ninivané

¹⁴⁸ *Hercule Poirot - Záhada modrého expresu* [Hercule Poirot - The Mystery of the Blue Train] [film]. Režie Hettie MacDonald. Velká Británie, 2005. Adaptace románu Agathy Christie *Záhada Modrého vlaku*. dostupné online na <https://www.uloz.to/!6o1bBWF4/hercule-poirot-10x01-zahada-modreho-expresu-avi> . 29:29-20:10, nebo rovněž dostupné online na <https://youtu.be/7p48CgXeKzw?t=1542> .

Obyvatelé Ninive jsou v příběhu prezentováni jako lidská masa, která v mžiku přejde z extrému do extrému. Z extrémně zavržení hodného způsobu života pohotově v rámci touhy po přežití obětují své pohodlí a bez faktické konfrontace (pouze díky výhružce zkázou) se stávají Hospodinovými ctiteli.

Král Ninive

Král Ninive se dostává na scénu a jedná ve chvíli, kdy už se vlastně věci daly do pohybu a obyvatelstvo samo reaguje, bez čekání na jeho příkaz. Král bere informaci z doslechu velmi vážně a automaticky reaguje na výzvu cizího proroka a Boha globálním zákonným opatřením.

Krok 5. Přečtěte biblické pasáže nahlas, abyste slyšeli Písma a dovolili jim s vámi promluvit.

Krok 6. Objevte v situaci lidský prvek a božský prvek.

Božský prvek je nejdisponovanějším činitelem v celém příběhu. Nejsou mu (božskému prvku) kladeny do cesty žádné skutečné překážky, se kterými je nutno se vyrovnat (tak, jako se to děje lidem). Boží vůli se v příběhu pouze přihodí taková „výluka“ - to, když se Jonáš vydá namísto do Ninive do Taršíše. Nicméně Hospodin si to stejně „zařídí“.

Zařazení role lidského prvku v příběhu není takto jednoznačné. Lidé v tomto příběhu vystupují buď v roli povolné, či vzpurné, bezmocné, či vlivné, omilostněné, či neomilostněné.

Povolné Boží vizi je celé Ninive, námořníci a až nakonec i sám Jonáš. Jonáš je valnou část knihy vzpurnost sama a v tomto postoji je v knize sám. Je naprosto bezmocný vůči všemu, co se kolem něj děje. Oproti tomu Ninivané svou „zkusmou“ akcí pokání dosáhnou určitého reálného vlivu a odvrátí svou zkázu. Dostane se jim milosti, na rozdíl od Izraele a Jonáše. Jonáš si musí svůj kalich hořkosti vypít až do dna a nenalezne v něm ani kapku útěchy, například skrze odchod ze života. Malá naděje Ninivanů na dobrý konec se vyplní, kdežto ta Jonášova zůstane lichá.

Krok 7. Podívejte se, co spisovatel viděl, cítil, co účastníci příběhu cítili a co slyšeli.

Myslím, že autor musel být maličko rozezlený. Celým příběhem se nese taková podrážděná energie, štiplavá ironie a výsměch. Autor asi viděl ve společnosti nějaký „trend“ neš-

var, nebo náladu, která se mu zdála nebezpečná a rozhodl se proti ní zapůsobit na společnost právě tímto příběhem, který vnímal jako určitý protijed. Mohlo se zřejmě jednat o určitý pocit automatické nadřazenosti Izraele. Představa, že Izrael stojí vždy automaticky jako první „ve frontě“ na spásu a není potřeba se snažit. Že Hospodin je vlastně takový maskot, talisman, který oni mají při sobě a mohou ho vždy použít podle libosti (podobně, jako když si Izrael přinesl schránku úmluvy do bitvy u Afeku v 1. Samuelově 4) V knize Jonáš Bůh nejen, že nejedná v prospěch Izraele, ale člověka násilně proti jeho vůli dotlačí, kam chce. V knize Jonáš člověk nemůže Bohem vůbec nijak disponovat. Kromě toho si myslím, že autor znal tu hořkost ze života a z přesily událostí a vložil ji do postavy Jonáše.

Ninivané asi nejdřív cítili obrovský strach a potom úlevu. Vlastně i zřejmě ti námořníci, kteří předtím cítili solidaritu s Jonášem, když se snažili veslovat ke břehu, místo co by ho hned ochotně hodili do moře (Jonáš 1. 13) . Solidarita je vlastně jedno z dalších důležitých témat příběhu. Solidarita s cizáky a se zvířaty. Jonáš cítil depresi, frustraci, hněv, strach a nihilismus. Velrybu tři dny jistě tlačilo břicho.

Krok 8. Použijte svou představivost a postavte se na místo spisovatele a účastníků příběhu.

Kdybych byla autorem příběhu knihy Jonáš, tak bych pravděpodobně byla pěkně jízlivý a popuzený člověk. Viděla bych ve společnosti něco, co mě provokuje a vadí tak dlouho, až by mi to stálo za to, abych jednoho dne šla a napsala tuhle knihu. Jako takovou sprchu, pro svoje krajany, takovou výchovnou lekci.

Námořníci jednají na poměry Starého zákona překvapivě solidárně. Možná tak, jak si představuje, že by jednal dnešní čtenář, ale dřív (a v některých případech i dnes) byl cizinec automaticky druhořadá bytost (válečný zajatec, otrok, člen pronároda, nepřítel, jinověrec). Jonáš nebyl ani hostem lodníků, aby za něj museli zodpovídat a nasazovat život, jako v příběhu o zničení Sodomy a Gomory, takže z dnešního pohledu je to normální přátelský přístup, z toho dobového, pro mě, trošku záhada.

Reakce Ninivanů je pro mě záhada rovněž. I když se na konci příběhu jejich tah ukázal jako správný, kdo dřív byl a dnes je natolik nepoznamenaný, aby si mohl dovolit tak těžce naivní reakci, jako je okamžitá mobilizace celého města k pokání na základě jedné věty

z úst cizince, či ještě navíc zprostředkovaná pouze z doslechu (v případě krále)? Myslím, že kdybych byla bezprostředně na místě Ninivanů, asi bych tomu nevěnovala takovou pozornost. Život člověka by se vyšinul, kdyby se takhle ultimátně věnoval jakékoliv výzvě od všech kolemjdoucích a kohokoliv.

V případě Jonáše musím přiznat, že jsem jednoznačně zaujatá. Jonáš je mé „Spirit animal“ .¹⁴⁹ Těžce s ním sympatizuji a soucítím. Proto je tento příběh můj oblíbený. Jonáš je ve své lidské slabosti, marném úsilí a rozpolcenosti, pro mě tak uvěřitelná postava. Málo kdy je lidská duševní krajina tak černobílá, jak je tomu prezentováno v jiných biblických příbězích. Jonáš je postava duševně šedivá, stejně jako tomu je u většiny lidí. Na jeho místě bych zřejmě jednala stejně. Snažila bych se alarmující devastující situaci vyhnout kreativním způsobem, nebo odchodem ze života.

Krok 9. Předpokládejme různé role hlavních postav v příběhu a chovejte se jako byste byli přítomni, když byl příběh poprvé vyprávěn.

Kdybych byla někým v cíleném publiku autora, asi by mě tento příběh velmi vyděsil. Na prvním místě, v druhé řadě by mě zřejmě příběh značně pobouřil. Bůh je zde zřetelně prezentován jako jakási nezávislá, nezaujatá, nevyzpytatelná mocná síla, pro Izrael z tohoto příběhu ční jakási nezaopatřenost, a naopak skandální vstřícnost vůči jinak surovým cizím národům, které nejsou lidem Hospodinovy smlouvy.

Kromě toho, je v příběhu pro posluchače jistě nápadný ještě jeden fakt, a to Hospodina trpělivost s revoltujícím Jonášem. Trpělivost ve smyslu vytrvání v práci s ním a trpělivost s jeho „člověčí“ nedokonalostí.

Nedokonalost a trpělivost s nedokonalostí je vlastně věru zvláštní věc, když má přijít na lidský úsudek. Na jednu stranu občas lidé vyžadují po okolí dokonalost, na druhou stranu je někdy dokonalost okolí frustruje, právě jako v případě Jonáše, kdy mu příkladná reakce a chování obyvatel Ninive k vzteku. Někdy je nedokonalost přijímána přirozeně, jako součást lidské povahy, jindy jako hřích, který je třeba tvrdě stíhat – to v případě, když se týká členů okolní skupiny. Příběh o Jonášovi jistě vyvolal bouřlivou diskuzi podobnou těm diskuzím,

¹⁴⁹ „Spirit animal“ (online), UrbanDictionary.com, listopad 2016, cit. květen 2019, dostupné online na <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Spirit%20animal>.

které lidé vedou v současnosti o politice.

Krok 10. Zeptejte se sami sebe na tuto otázku: „Jaké zvláštní poselství přináší tato pasáž Písma svému lidu pro jejich uzdravení a obnovu?“

Myslím, že kniha jednak nese poselství, že je třeba na sobě neustále pracovat, ale zároveň i poselství toho, že existuje naděje úplně pro kohokoliv, nezávisle na počtu jeho předchozích selhání. Životní moudro pro člověka poněkud v osobním, každodenním duchu je zde to, že občas prostě v životě věci nejdou a nepůjdou, jak si představujeme a je potřeba si na to trošku zvyknout.

Krok 11. Pak počkejte, až Bůh promluví.

7. ZÁVĚR

Imaginativní interpretace Bible je metodou, která díky sadě určitých otázek uvolňuje evokativní potenciál obrazů v biblických příbězích, které díky tomu plně uskuteční svůj evokativní potenciál v uživatelově mysli a předají své důrazy. Metoda byla formována historickými reáliemi osudů prvních Afroameričanů, kdy černoši díky ústnímu tradování Bible a obrazotvornosti četli příběh Exodu a jeho zprávu o útlaku skrze vlastní existenciální realitu života a rovněž byla tato metoda formována prostředím „Black church tradition“, ze kterého pocházel i sám tvůrce metody Joseph Johnson starší. Metoda imaginativní interpretace Bible je nástrojem pro dosažení určité hermeneutiky biblického textu. Výše zmíněná sada konkrétně specifikovaných otázek v podstatě postupuje od kontextů k empatii, zařazení každé jednotlivé otázky v rámci metody má konkrétní praktický účel, což je opatření proti situaci, kdy se uživatel metody nechá strhnout vlastními emocemi a mělo by tím být bráněno excesivním interpretacím (sám Johnson ovšem upozorňuje na fakt, že žádný korekční nástroj spolehlivě nezabrání v činnosti jedincům, kteří touží po zviditelnění se a mají sklony ke krajnostem). Oproti tomu tento postup metody imaginativní interpretace Bible podporuje vstřebání a zažití zvěsti textu. Tato metoda dovoluje vytěžit význam pro formování komunity či jedince z každé „scény“ v příběhu, čímž odkazuje na jeden z původních cílů ústní tradice.¹⁵⁰ V případě látky Nového zákona tato perspektiva pomáhá překlenout eventuální problém rozdílných líčení příběhu života Ježíše Krista a pátrat po pointě jednotlivých výjevů, což v kombinaci s nějakým z akademických přístupů k Bibli může přinést obohacení pro vědeckou práci.

Metoda imaginativní interpretace Bible je obzvláště vhodná pro soukromé užití, kdy formulace otázek metody stimuluje uživatele k rozvíjení vlastních úvah a k osobnímu osvojení si textu, namísto důrazu na memorování doktrín, či stylizace vědeckých postupů. Tento mechanismus imaginativní interpretace Bible byl dostatečně demonstrován na třech nezávislých interpretacích biblické knihy Jonáš, kdy text knihy Jonáš prošel kognitivním procesem autorky práce a dvou dalších osob a následně byl zaznamenán, přičemž každá z těchto interpretací v mantinelech neměnného zdrojového textu nese speciální akcent otisku mysli

¹⁵⁰ HOYT JR, Interpreting. s.38 .

tvůrce ve výkladu. Bylo tedy docíleno určitého systematického, avšak zcela osobního uchopení biblické knihy Jonáš. Uchopení hlubšího než pouhé schopnosti převyprávění zápletky, přesto, že se v některých případech jednalo o zcela prvotní konfrontaci s tímto příběhem.

Použitá literatura a zdroje

AALDERS, Gerhard Charles. *The problem of the book of Jonah*. Tyndale Press, 1948. s. 5-30 (?). (nepřehledná paginace) . dostupné online na https://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/jonah_aalders.pdf .

„*About Bishop Joseph A. Johnson, Jr.*“ (online), <http://bishopjosephjohnson.org> . cit. duben 2019, dostupné online na <http://bishopjosephjohnson.org/about/about-bishop-johnson/> .

ALLHOFF, Waltraud. *Rétorika a komunikace*. Grada Publishing as, 2008. s. 199 .

„*A Systematic Process for Critical Thinking*“ University of Florida (online), <http://training.hr.ufl.edu>, cit. duben 2019. s . 5 . dostupné online na http://training.hr.ufl.edu/resources/LeadershipToolkit/job_aids/SystematicProcessforCriticalThinking.pdf .

BAUMAN, Zygmunt, *Tekutá modernita*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. 2002. 344 s .

BENEŠ, Jiří. *Dvanáctka: úvod do studia Malých proroků*. Praha: Teologický seminář Církve adventistů sedmého dne, 2006. s. 311 .

BENEŠ, Jiří - ústní sdělení (vedoucí katedry biblistiky a judaistiky HTF UK) rozhovor dne 7. března 2019 .

BENEŠOVÁ, Michala. *Ve světle kabaly: Židovská mystika v polské literatuře meziválečného období*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2017. 322 s.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 20. (11. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2015.

„*Blood Moon Jan. 20-21, 2019. 3 SuperMoons in 3 Months. A Dark Day Prophecy & A Tsunami Warning to FL*“ (online), YouTube.com, prosinec 2018, cit. duben 2019, dostupné online na https://www.youtube.com/watch?v=e0_iQ2E-ryA .

BOKER, John R.; SHAPIRO, Johanna; MORRISON, Elizabeth H. *Teaching empathy to first year medical students: evaluation of an elective literature and medicine course*. Education for Health, 2004, 17.1: s. 73-84. dostupné online na https://www.researchgate.net/profile/John_Boker/publication/8505219_Teaching_Empathy_to_First_Year_Medical_Students_Evaluation_of_an_Elective_Literature_and_Medicine_Course/links/09e415120ffe286421000000.pdf .

CAMARA , Esperança, “*Artemisia Gentileschi, Judith Slaying Holofernes,*” in Smarthistory, červenec, 2015, cit.květen 2019, dostupné online na <https://smarthistory.org/gentileschi-judith-slaying-holofernes/>.

„*Co je hagioterapie*“ (online), <http://www.hagioterapie.cz> . cit. duben 2019, dostupné online na http://www.hagioterapie.cz/?page_id=11624 .

COLLINS, Clifford John. *From Literary analysis to theological exposition: the book of Jonah*. Journal of Translation and Textlinguistics 7:1 (1995), s. 28-44. dostupné online na https://www.academia.edu/9729672/_From_literary_analysis_to_theological_exposition_The_Book_of_Jonah_ .

CZECH , Jan, *Biblické příběhy v proměnách času: Příspěvek k duchovní psychoterapii*. Praha : Portál . 2006 . s . 181 .

DELLOVÁ, Katharine J. *The book of Job as sceptical literature*. Walter de Gruyter, 1991. s . 259 .

DILLARD, Raymond B., Tremper LONGMAN. *Úvod do Starého zákona*. Praha: Návrat domů, 2003. s . 450 .

EVERETT , Gary H. , *STUDY NOTES ON THE HOLY SCRIPTURES Using a Theme-based Approach to Identify Literary Structures, THE BOOK OF JONAH*, January 2018 Edition . 2018. s . 38. dostupné online na https://www.academia.edu/17906299/The_Book_of_Jonah_2018_edition_ .

FROMM, ERICH, *Budete jako bohové: radikální interpretace Starého zákona a jeho tradice*. Praha: Lidové nakladatelství, 1993. Edice 21, 184 s.

„*Hagioterapie*“ (online), <http://www.hagioterapie.cz> . cit. duben 2019, dostupné online na <http://www.hagioterapie.cz> .

HARRIS, Beth, ZUCKER Steven, “*David, The Lictors Returning to Brutus the Bodies of His Sons*,” in Smarthistory, listopad, 2015, cit.květen, 2019. dostupné online na <https://smarthistory.org/jacques-louis-david-the-lictors-returning-to-brutus-the-bodies-of-his-sons/> .

HARRIS, Beth, ZUCKER Steven, “*Lucas Cranach the Elder, Judith with the Head of Holofernes*,” in Smarthistory, prosinec, 2015, cit.květen, 2019, dostupné online na <https://smarthistory.org/lucas-cranach-the-elder-judith-with-the-head-of-holofernes/>.

HEPPER, Erica G.; HART, Claire M.; SEDIKIDES, Constantine. *Moving Narcissus: Can narcissists be empathic?*. Personality and Social Psychology Bulletin, 2014, 40.9: . s. 1079-1091. dostupné online na <http://www.southampton.ac.uk/~crsi/Hepper,%20Hart,%20&%20Sedikides,%202014,%20PSPB.pdf> .

Hercule Poirot - Záhada modrého expresu [Hercule Poirot - The Mystery of the Blue Train] [film]. Režie Hettie MacDonald. Velká Británie, 2005. Adaptace románu Agathy Christie *Záhada Modrého vlaku*. dostupné online na <https://www.uloz.to/!6o1bBWF4/hercule-poirot-10x01-zahada-modreho-expresu-avi> . 29:29-20:10, nebo rovněž dostupné online na <https://youtu.be/7p48CgXeKzw?t=1542> .

„*Historie a cíle*“ (online), <http://www.hagioterapie.cz> . cit. duben 2019, dostupné online na http://www.hagioterapie.cz/?page_id=254 .

HOUBOVÁ, P., et al. *Narcistická porucha osobnosti–Diagnostika a léčba*. Psychiatrie pro praxi, 2005, 1: s. 18-25.

HOYT JR, Thomas. *Interpreting biblical scholarship for the black Church tradition*. in CAIN HOPE FELDER (ed.), *Stony the road we trod: African American biblical interpretation*, 1991, s. 17-39 .

„*I když lidé padnou podruhé nebo potřetí, vidím naději, říká „vynálezce“ hagioterapie Remeš*“ (online), www.plus.rozhlas.cz, březen 2017, cit. duben 2019, 11:45 . dostupné online na <https://plus.rozhlas.cz/i-kdyz-lide-padnou-podruhe-nebo-potrete-vidim-nadeji-rika-vynalezce-hagioterapie-6519690> .

„*Jonah Was A Prophet - Veggietales*“ (online), YouTube.com, prosinec 2013, cit. květen 2019 , dostupné online na <https://www.youtube.com/watch?v=2qLhAdA5ZXI> .

KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ. *Vzpouřa deprivantů: nestvůry, nástroje, obrana*. Nové, přepracované vyd. (první elektronické). Praha: Galén, 2011. s. 327 .

KOUKOLÍK, František, *Já: O mozku, vědomí a sebeuvědomování*, 2. vyd. Praha: Karolinum Press, 2013, 224 s.

KOUKOLÍK, František. *Základy kognitivní, afektivní a sociální neurovědy*. General Practitioner/Prakticky Lekar, 2011, 91.7. s. 183-188 .

MUNRO, Don; BORE, Miles; POWIS, David. *Personality factors in professional ethical behaviour: Studies of empathy and narcissism*. Australian Journal of Psychology, 2005, 57.1: s. 49-60.

„*Nová citační norma ČSN ISO 690:2011 - Bibliografické citace*.“ (online), [sites.google.com](https://sites.google.com/site/novaiso690/), 2011, cit. květen 2019 , dostupné online na <https://sites.google.com/site/novaiso690/>.

POKORNÝ, Petr. *Hermeneutika jako teorie porozumění*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2006. 512 s.

REMEŠ, Prokop; HALAMOVIČ, Alena. *Nahá žena na střeše: psychoterapeutické aspekty biblických příběhů*. 2. vyd. Praha: Pompei, 2013 . s . 212 .

„*Sight and Sound - Jonah 2017 - Dramatic Trailer - EBC Youth*“ (online), YouTube.com, prosinec 2016, cit. květen 2019 , dostupné online na <https://www.youtube.com/watch?v=T-CuqsTAWKTI> .

„*Spirit animal*“ (online), UrbanDictionary.com, listopad 2016, cit. květen 2019 , dostupné online na <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=spirit%20animal> .

„*SUPER BLOOD WOLF MOON JANUARY 20-21 2019 END TIME BIBLICAL PROPHECY WARNING*“ (online), YouTube.com, leden 2019, cit. duben 2019, dostupné online na https://www.youtube.com/watch?v=_KZOrLwdT3E.

ŠVEC, Jakub. *Umíme druhému sdělit, co se nám v jeho chování líbí a co nelíbí (poskytujeme zpětnou vazbu): tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Komunikace: lekce 8.4. Projekt Odyssea, 2007. s. 44.*

„*The Art of Overanalyzing Movies*“ (online), YouTube.com, listopad 2018, cit. květen 2019. 3:12. dostupné online na <https://youtu.be/h67AHvHMtxY?t=192>.

VAĐURA, Petr. *Když volám, odpověz mi, Bože mé spravedlnosti!*. In: Ranní Slovo [rozhlasový pořad]. ČRo – Vltava, 26.1.2014, 07:30. 3:31.

VAĐURA, Petr. *Výklad knihy Daniel 7. kapitola, 1. část: Danielova apokalyptika*. In: Na křesťanské vlně Plzně [rozhlasový pořad]. ČRo – Plzeň, 8. 7. 2007, 18:04. 16:50. Dostupné online na https://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanskavlna/_zprava/361030.

VAN 'T RIET , Peter, *A Dove to the Land of War: The Book of Jonah. Translated Word for Word and Explained*. Foliant Press. 2018. s . 37. dostupné online na https://www.academia.edu/37874531/THE_LITERARY_CHARACTER_OF_THE_BOOK_OF_JONAH.

WADE, Francis H., *Search of Noah*. In: Riddles of the Bible. [dokumentární film]. NATIONAL GEOGRAPHIC.2008, min. 36:00. dostupné online na <https://youtu.be/y40zJ7JHANM?t=2160>, či 35:54 na <https://www.uloz.to/!6ZYobyap/biblicke-zahady-i-5-tv-rip-zkousec-h264-mp3-mp4>.

WALTON, John H. *The Object Lesson of Jonah 4: 5–7 and the Purpose of the Book of Jonah*. Bulletin for Biblical Research, 1992, 2: s . 47-57. dostupné online na https://www.biblicals-tudies.org.uk/pdf/bbr/jonah_walton.pdf.

Abstrakt

Práce se zabývá metodou Imaginativní interpretace Bible a jejími dispozicemi pro uchopení biblického textu zejména v rovině jejího osobního, ale rovněž i vědeckého užití. Za tímto účelem byly jednotlivé prvky metody rozebrány, aby mohla být analyzována jejich role v celkovém fungování mechanismu metody, který byl formován historickou okolností nutnosti adaptace černochů na podmínky života v otroctví. Rovněž je věnována pozornost klíčovému prvku imaginace, ve smyslu schopnosti přejímat a konstruovat mentální obrazy, které následně fungují jako stimul pro empatii (vcítění se) a následné hlubší porozumění textu. V práci byly uvedeny tři výklady biblické knihy Jonáš, kde se tyto skutečnosti projeví, kdy se ve dvou případech jednalo o výklad na základě zcela prvotní konfrontace s textem.

Abstract:

The thesis deals with the Imaginative Biblical Interpretation and its dispositions for grasping the biblical text particularly on the personal level, but also for the scientific use. Method, which has been shaped by the historical need for adaptation for people who lived in the conditions of slavery in America. Also, attention is paid to the key element of imagination, in terms of the ability to receive and construct mental images, which then act as stimulus for empathy and then deeper understanding of the text. There are three interpretations of the Biblical Book of Jonah in the text, where these facts were demonstrated. Two cases were based on very first confrontation with the text.

